

BÄCHER ANNA

A HEGEDŰ ALATT EGY GYEREK ÁLL

1990

ELŐSZÓ

Egy fiatal, szinte teljesen kezdőnek számító zenepedagógus írását tartja kezében az olvasó. Olyan pedagógus hitvallását, gondolatait olvashatja, aki nem azt tekinti legfontosabb feladatának, hogy megtanuljon a gyerek hegedülni, sokkal többet törődik a gyerek egész személyiségével, egyéniségével. Mindennél többet jelent számára, hogy mit érez, mit gondol a gyerek zenetanulás közben, hogyan hat rá a tanítás a zenén keresztül, s mennyire befolyásolják a mindennapi problémái. Megható a tanulmányban az a törekvés, mely a gesztusok és a szavak megválogatásának fontosságát bizonyítja.

Úgy érzem, hogy a mai világunkban, de mikrokörnyezetünkben, a pedagógus körében is elsősorban nagyon fontos időnként átgondolni munkánkat, annak értelmét, célját, feladatait. S jó érzés ezeket a gondolatokat éppen egy fiatal, hivatását szerető és komolyan vevő pedagógus szájából- tollából hallani.

Ajánlom az írást minden gyereket, zenét, pedagógus pályát vállaló fiatal, kezdő, még tanuló, de még tapasztalt kollégáknak is.

Kovács Kálmánné vezető tanácsadó

Ennek az írásnak az első felét egy tanár írta; fiatalon, néhány éves tapasztalattal a háta mögött. Bizonyára sokan fogják úgy érezni: hát persze, ezt már ismerem, erről már sokat hallottam. Lehetséges.

A második felét azonban egy gyerek írta. Tizenkét éves korától tizenkilenc éves koráig. A másik oldalról.

Úgy érzem, hogy igazán eredményes pedagógia csak akkor létezik, ha valaki mind a két oldalt jól ismeri.

Bächer Anna

Születésünk percétől kezdve tanulunk.

Az első évben tanulási tempónk ideálisnak mondható. Hiszen kinek jutna eszébe kiabálni egy két hónapos csecsemővel, hogy „mosolyogj már, mert nem tudom, mit teszek veled!”, vagy veszekedni egy öt hónapossal, hogy: „miért nem tudsz már egyedül ülni?”, vagy erőszakosan járni tanítani egy tíz hónapost csak azért, mert a szomszéd Pistukája már kilenc hónapos korában totyogott. Ez az az életkor, amikor még tudomásul vesszük, hogy gyermekünk nem értheti, amit mondunk, nem tudhatja, amit kérünk tőle, mert agyberendezése még nem fejlődött az általunk kívánt szintre.

A második életévben már kezdetét veheti a türelmetlen elvárások hosszú sora, ami szinte egész életünket végig fogja kísérni. Kezdve a pohárból való ivástól, a szobatisztaságig, a beszédtanulástól az önálló öltözködésig, és ez a folyamat kulminál, amikor belépünk az iskola első osztályába, mert ettől a perctől kezdve hosszú évekig egy abszolút normának kell megfelelnünk, egy anyagot ugyanannyi idő alatt, lehetőleg egyformán jó teljesítménnyel kell elvégeznie harminc teljesen különböző képességekkel rendelkező emberpalántának. Legtöbb gyerek ebben a korban kezdi el hangszeres tanulmányait.

Ideális lenne, ha legalább a zenetanulásban figyelembe vennénk azt, hogy minden gyerek „egyedi darab”, egyedülálló értelmi, érzelmi és fizikai adottságokkal, saját tanulási tempóval.

A zenélés is egyedülálló nehézségeket rejt magában. Nem csak azért, mert nehéz megtanulni a hangszert kezelni, és nem is csak azért, mert a zenét, végső célját tekintve nem lehet tudni. Csak kézben tartani lehet a megtanulhatót, állandó trenírozás esetén. Ezért ez a foglalkozás szellemileg is megterhelő. A színészek versmondásához hasonlítható, mert ott sem lehet hibázni, nem lehet mellébeszélteni, nincs javítási lehetőség és nagyot lehet bukni egy memóriazavarral vagy egy szó kihagyásával, hiszen a verset esetleg mindenki ismeri.

A zene érzelmeket, hangulatokat képes kifejezni, és ennek a közönséghez való közvetítése lenne a művész feladata. Az ember gyerekkorában a legőszintébb és csak később tanul meg (kénytelen megtanulni) bánni az érzelmeivel, gondolataival. Ezért lehet hallani meglepően érett zenei felfogásban játszani gyerekeket. Nem félnek semmitől, egyszerűen átengedik magukat a zene irányításának, és ha ez találkozik saját egyéniségükkel, hangulatukkal, akkor szebbnél szebb produkciókra képesek. Persze ennek szakmai előfeltételei is vannak. A rossz tempók, intonációs zavarok, mellényúlások rontják a produkciót, csak ezektől egy gyerek még nem fél annyira. Az ember minél többet tud, annál veszélyesebbnek érzi produkcióját. A túlzott figyelem, a hibalehetőségek elkerülésére való koncentráció szülhet korrekt produkciót, csak éppen hiányzik belőle az, amiért ezt a pályát érdemes csinálni. Gondoljunk bele az álmodozás és a gondolkodás állapotába. Gondolkozva álmodozni, majdnem lehetetlen. Az egyik egy elengedett állapot, amikor átadjuk magunkat vágyainknak, elképzeléseinknek, a másik egy feszült állapot, amikor álmainkat, vágyainkat, nehézségeinket igyekszünk reális gondolatokba tömöríteni.

A zenélés az álmodozás állapotához kellene, hogy hasonlítson. Ha félelmekkel teli az álmunk, rémálomnak hívják. Tény, hogy nem a kezünkkel hegedülünk. Ezért tartom fontosnak, hogy ne a végrehajtó apparátus rendezésével teljenek el a tanuló évek kizárólagosan. Legalább olyan figyelmet és irányítást kíván a zenét tanulók értelmi és érzelmi állapotának megismerése, fejlesztése. Jó tudni, hogy a technikai problémák sokszor egyszerű tudatlanságból fakadnak. A hangszeren minden megtanítható, csak kinek előbb, kinek később, attól függően, mikor jut el az illető az adott feladatok megoldásának tökéletes feldolgozásához. A feldolgozás folyamatát siettetni nem lehet, amíg valaki csak a kezével old meg valamit, addig az nem tudás, tudássá csak akkor válik, ha teljesen tudatosan képes irányítani mozdulatait. Zenét tanítani szinte lehetetlen. Egy-két rövidebb darabon

még megvalósítható a hangonként való színezgetés, formálgatás, de a későbbiekben marad a tény, hogy egyik gyereknek van zenei mondanivalója, a másoknak nincs. Minden ember úgy zenél, amilyen ember. Jellemvonásai, vérmérséklete tükröződik zenei felfogásán. Egy félszeg, csendes, félrehúzódo gyereket rettentő nehéz rábeszélni egy igazán nagy crescendora vagy fortissimora, mert az lényétől teljesen idegen.

A profiképzésnél érdemes figyelembe venni, hogy ehhez a foglalkozáshoz szükség van bizonyos emberi tulajdonságokra is, nyitottságra, hihetetlen önbizalomra, egyéni gondolatokra, jóízű gátlástalanságra, kapcsolatteremtő képességre, tökéletes idegrendszerre, teherbíróképességre.

Mindezek nélkülözhetetlenek egy művész számára és ezek kialakításában, esetleg erősítésében óriási feladata lehet, illetve kellene lennie, a mindenkori pedagógusnak. Oktávot játszani, staccatot és spiccátot megtanulni húszéves korban is lehet, emocionális alaptulajdonságokat átváltoztatni, kifejleszteni lehetetlen. Saját tapasztalataim szerint a mi munkánk eredményesebbé válhatna, ha soha nem felejtenénk el, hogy nem matekot, magyart, angolt, hegedűt tanítunk, hanem gyereket.

Főiskolás koromban, mint mindenki, én is vizsgáztam módszertanból, sőt pszichológiából, pedagógiából is.

Egyik módszertan vizsgán, általam nagyon tisztelt és szeretett tanárommal szemben ülve, nem éppen tökéletes metodikai tudásommal tarsolyomban, próbáltam a fekvésváltások fajtáit vázolni, lázasan hegedülve gondolatban igyekeztem minél többet mellébeszélni, mert annál több, hogy néha „fölmegyünk” és „lejövünk”, nem nagyon jutott eszembe. Viszont hosszasan fejtegettem a tanár-diák viszonyának fontosságát, a kapcsolat kialakulásának nélkülözhetetlen feltételeit: a bizalmat és a szeretetet, hozzátevé, hogy erről az 5 év során nagyon kevés szó esett. Kimerítő előadásom után, melyet tanárom figyelmesen meghallgatott, halkán és szelíden megjegyezte; „Nagyon sok mindenben igaza van, de azért nem ártana megtanulni a módszertant is.” Nem lepett meg a felfedezése, miszerint a metodika nem hoz lázba, de a következő vizsgára, azt hiszem, maximálisan felkészültem.

Nemsokára elkezdtem tanítani és számomra is meglepő módon a „csak a zene, becsempészett kis metodikával” hozzáállású növendékekből olyan tanár lettem, aki sokat foglalkozik technikai kérdésekkel. Utólag is köszönet a halk, de ösztönző megjegyzésért.

Gyakorló tanárként azonban újra fogalmazódott bennem a vizsgán felvetődött probléma: a tanítás pedagógiai - pszichológiai feladata, a tanár - diák szakmai és emberi kapcsolata. Ezekről a kérdésekről a mai főiskolások se hallanak többet, mint én annak idején. Ennek nyilvánvaló oka a képzésre szánt idő és tananyag viszonya: az anyag mindig sok, az idő mindig kevés.

Egy ideje főiskolások látogatják óráimat és ezeknél a leendő tanároknál látom, hogy ilyenfajta műveltségük finoman fogalmazva hézagos. Hiába tudják a tananyagot, a pontos etüd és darabelemzéseket, sokszor jelent gondot, hogy hegedüt tudnának tanítani, de nem tudnak a gyerekhez szólni, kicsit „útban van” a munkában a növendék személye, nehezen találják meg a hangnemet, amire a gyerek füle is ráhangolódik.

A pedagógia elválaszthatatlanul két részből tevődik össze. Az egyik szigorúan a szakmai rész, például hegedülés, kémia stb. A másik általános emberi, ennek törvényszerűségei minden szakmára vonatkoztatva érvényesek. Én elsősorban az utóbbihoz szeretném gondolataimat, apró megfigyeléseimet, tapasztalataimat elmondani.

Mikor kezdjen tanulni a gyerek?

A gyerek magyart, matematikát, földrajzot stb. tanul. Hegedűn, zongorán stb. játszik. Ez franciául, németül, oroszul, minden nyelven így van. Nem az a probléma, mikor kezd, hanem hogyan. Korán kell kezdeni, de játszva.

Az embernek legalább tizennégy éves koráig az a „dolga”, hogy gyerek legyen. Éppen elég baj az, hogy az iskola hat-hét éves korban ezt már megnehezíti. Nem szeretnék bővebben kitérni a túlterheltségre, az idő előtti teljesítménycentrikusságra. Ezekkel foglalkoznak mások, ha nem is eleget, és nem elég eredményesen. Végtelenül sajnálom azokat a gyerekeket, akik hat éves korban iskolába járnak, hegedű órára járnak, úszni járnak, angolra járnak, hittanra járnak és szabadidejükben tanulnak és gyakorolnak. Az óvodás gyerekekből egy év leforgása alatt napi tíz órát dolgozó valamit csinálnak.

Én nem állok be ebbe a sorba, sem mint szülő, sem mint pedagógus. Számomra az ideális, ha hat éves korban megy a gyerek iskolába, és ha nagy zenei érdeklődést mutat, legfeljebb egy-egy előképző órára jár. Ha mégis úgy alakul, hogy a hangszerválasztás is megtörtént, igazi órákról ebben a korban még nem szabadna beszélni. Kötetlen zenés játékokról esetleg.

Az elismert profiképzés számtalan módon előbb-utóbb megbosszulja magát. Még ha átlagon felüli gyerekről van szó, akkor is. Pedig ezeknek a gyerekeknek az az egyik jellemzője, hogy mindennél fontosabb számukra a zene és a hangszer. Nem is lehet velük csak profi munkát végezni, mert megkövetelik. De még ebben az esetben is úgy érzem, hogy a tanár és a szülő felelőssége és kötelessége, hogy a helyes arányokat megtalálja. Azt hiszem, ez könnyebben menne, ha egyikük sem saját magára akarná minél előbb büszke lenni. Nem nagyon lehet vitatni, hogy az ember életében a gyerekkort visszahozni, újra élni nem lehet.

Ez még abban az esetben is így van, ha annak a gyereknek mindene a hegedülés. Minden, amit elmulaszt a gyerekkorban megtenni, később hiányozni fog neki még a pályán is. Mert milyen művész az, akinek nem volt ideje folyamatosan levonni a tapasztalatokat, nem volt ideje rendszerezni a gondolatait...

A nevelő szemével néha teljesen használhatatlannak tűnik az gyerek, aki lóg, nem dolgozik, egész nap csak fekszik az ágyon és mered a semmibe. Állítom, hasznosabb tevékenységet űz, mintha figyelmetlenül tanulna vagy hegedülne. Valószínűleg saját magán és élete nehézségein töpreng, és ezek a feleslegesnek

tűnő idők nagy segítségére válhatnak a későbbiekben. Úgy érzem, hogy máshogy élnénk mi magunk is, ha lenne hetente akár csak egyszer nyugodt két óránk, amikor számot vehetnénk eltelt hetünk eredményeivel, lenne időnk kimondott és kimondatlan problémáinkat legalább saját magunkkal megbeszélni, elrendezni. Végtelen felelőtlenségnek tartom ezt a rohanó, lélektelen életmódot már gyerekkorban erőszakolni.

Tudom, hogy ezekben a gondolatokban sok az utópia, hiszen a mai tempó arra kényszerít, hogy tizennégy éves korra egyre profibb zenészeket neveljünk. Csinálom én is, de csak azért, mert muszáj. Jobbnak tartom a sok más országban működő iskolarendszert, ahol az alsó -, közép -, és felsőfok nem válik el élesen, hanem egybefolyik. Nálunk is van erre példa (tízéves iskola a főiskolán), de szerintem az egyedülállósága miatt (minden érdemét elismerve) rontja is a gyerekek helyzetét, mivel még korábban kell megfelelni egy évről-évre nehezebb szintnek. Az ideális az lenne, ha száz ilyen működne az országban, és minden jó képességű gyerek, nyugodt tempóban tanulhatna kiváló tanároktól.

A pedagógus feladata

Az első benyomás

A legnehezebb talán az első pár mondat. Azonnal meg kellene találni a leendő növendékkel a kapcsolatot. Kezdő tanároknál külön gond, hogy egyéni hangját is meg kell keresnie, hiszen tanulóból egyszerre tanárrá válik valaki, sőt főiskolás éve alatt párhuzamosan kell a két szerep között ingázni. Nem könnyű feladat.

A jó tanár pontosan emlékszik növendék-korára, atrocitásaira tanáraival, örömeire, nehézségeire és a tanítás során mindig „belebújik” a növendék bőrébe. Egy tanár legyen határozott, a gyerekek szükségük van példaképekre, de ezt nem hangerővel, dresszúrával célszerű elérni, hanem a kölcsönös bizalom és szimpátia kialakítása után, szakmai és emberi példamutatással. A legegyszerűbb eszközök közé tartozik, ha a gyerekek hangszerünkön játszunk. Tisztázni fogja magában, hogy ez az illető tud és szeret hegedülni, akkor tehát van remény arra, hogy engem is megtanítt erre. A tudás tisztelete ösztönös tulajdonság, a növendéket elkápráztatja egy gyors futam vagy egy szép dallam, látja a célt és kialakul az igénye, hogy ezt maga is elérje. Saját példámból tudom, milyen élményt jelentett számomra az a tény, hogy egy kiváló, koncertező művésznél tanulhattam. Sosem

felejttem el, mennyit szenvedtem attól, hogy időnként rosszul játszottam, mert nem ment jobban, és megpróbáltam mindent elkövetni, hogy megfeleljek az elvárásainak.

Kis mértékben így van már alsó fokon is, persze vigyázni kell, hogy a tanár egyénisége ne nyomja el a gyereket. A gátlásokat, félelmeket, hogy ő „csúnyábban” fog hegedülni nálam, pár mondattal el lehet és el is kell osztatni. Sokszor gyakorolgotok tanítás közti üres perceimben és látom, hogy a megérkező növendék örömmel hallgatja, megkérdezi, mit játszottam, néha megkéri, ne hagyjam abba, és ez nem engem minősít, hanem az igényt jelzi.

Az első óra

Az első óra feladata megnyerni a gyermek abszolút szimpátiáját, beszélgetni vele, érdeklődni hobbjai, egyéb elfoglaltságai, iskolai előmenetele iránt, és szinte mellékesen feltérképezni zenei képességét, és egy röpke énekléssel /együtt énekléssel/, félénkebb gyerekeknél nem erőltetve a dolgot. Ha nem szívesen teszi, lehet éneklés helyett tapsolni, verset mondani, vagy ha ez sem megy, kicsit játszani neki a hangszerrel, mintegy megismertetés céljából.

Sok gyereknél probléma, hogy félnek a „teljesítéstől”, jobban mondva az esetleges kudarctól, ezekkel a „fogásokkal” rögtön az első találkozáskor tisztázhatjuk, hogy itt nincs mitől félni, és bizonyos mértékig szabadságot élvezhet.

Akármilyen kicsi gyerekről van szó, tudatosan őt kérdezem mindenről, ha véletlenül a jelen lévő szülő válaszolna helyette, udvariassen, de határozottan, a gyereket nevéen szólítva, teszem fel a következő kérdést, amire már csak a gyerek fog válaszolni, és ettől a perctől szoktatom arra, ami a későbbiekben nagyon fontos lesz, hogy ez az egész, az ő dolga minden tekintetben. Rábízom a hangszert, őt tanítom meg, hogyan kell kivenni és betenni a tokba, neki mondom, hogy vigyázzon rá, ne használja a hegedűt pingpong ütőnek, ne húzogassa a vonót zsíros kenyéren, és ha az első óráról mosollyal az arcán távozik, jók az esélyeim arra, hogy legközelebb is így jön be.

Az első évek

A gyerekek szellemi és fizikai adottságai nagyon különbözőek. Ezért az általános tananyag csak hozzávetőleg lehet, hiszen ami az egyiknek sok, a másiknak meg sem kottyan. Nem könnyű a gyerek gondolkodásmódját követni, életkori sajátosságait figyelembe venni. Egy óvodásnak is lehet nehéz napja, mert összeveszett a barátnőjével. Ha látom, hogy nincs rendben valami, nem veszek új anyagot, nem „nyúزم”, csak egyszerűen zenélgetek vele. (Több taps, több éneklés.) Elsődleges ebben a korban (is), hogy a gyerek „többként” menjen ki a teremből, mint ahogy bejött. Erre vannak egyszerű módszerek, például sokat kell dicsérni. Szinte mindent, amit mond, vagy csinál, ha látom benne a jószándékot. Ezt később is így teszem. Ha meghallgatok valamit, először elmondom mi volt benne a jó, szép hang, tisztaság, zenei formálás- valami jó még a legrosszabb produkcióban is található - aztán nem eltúlozva a jelentőségét, elmondom, hogy mi az, ami nem megoldott. Mindig hozzáteszem, hogy még nem megoldott. Úgy tűnhet, hogy túlságosan nagy fontosságot tulajdonítok egy-egy szónak, gesztusnak, de ez teljesen tudatos, mert tapasztaltam, hogy ezeken sokszor több múlik, mint sok lényegesebbnek tűnő szakmai kérdésen. Az előbbi „még” szócska például magában rejti azt, hogy megoldható, tehát minden eszköze megvan hozzá, csak éppen nem gondolt rá. Az órákon sokat kérdezek, technikai problémákról, zenei gondolatokról. Egy kisiskolás is meg tudja mondani, hogy az adott népdal szomorú-e vagy vidám, vagy érzetben a G-húr vagy az E-húr van lejjebb vagy följebb. Ezzel el lehet érni, hogy a növendék állandóan gondolkodik. Nem félek szakkifejezéseket használni, mindent megpróbálok megfogalmazni, mert az érzeteket nagyon nehéz az első időkben otthon felidézni, de arra minden gyerek emlékszik, ha valamilyen mozgásformára találó hasonlatot hallott. Életkortól függetlenül teljesen egyenrangú partnernek tekintem a növendéket. Ezért az órákat párbeszédese formában tartom. Nem utasítok, hanem bevonva a növendéket, igyekszem közösen gondolkodni. A „szerinted, hogy kéne ezt megoldani?”, a „véleményed szerint mi nem sikerült?”, a „hogyan tudnád ezt gyakorolni?” kifejezések főleg kicsiknél, de később is nagyon hatásosak. Először is megdöbben, hogy egy tanár kíváncsi a véleményére, egyáltalán rájön, hogy neki van véleménye, és azt el is mondhatja. Volt olyan növendékem, aki az első időkben képtelen volt válaszolni, egyszerűen félt. Tudtam, hogy rossz tapasztalatai voltak, hiszen fel lehet tenni ilyen kérdéseket úgy is, hogy rossz válasz esetén, jó nagyot csapunk a diák fejére (lelkére) : „hát látod így figyelsz,

hiszen ezt már mondtam múlt órán.”. Bőven elég háromszor-négyszer ezt megismételni, és sikerül hosszú némaságra ítélni a gyereket.

Egy zenetanárnak az egyszemélyes óra miatt különösen nagy lehetőség van a kezében a gyerek személyiségének alakítására. Ez, ugyanakkor nagy-nagy felelősség is. A tanár kicsit anyja, barátja, gyóntatója lehet a nebulónak, ha időt és energiát szán a gyerek alapos megfigyelésére, megismerésére. Soha vissza nem térő alkalma kínálkozik a még fejlődésben lévő gyerek irányítására, ízlés, morál, műveltség és más hasonló területeken. Nem igaz, hogy nincs rá idő, néha két-három jól irányzott mondat hatásosabb egy szeretett tanár részéről, mint az otthon és az iskolában papoltak százai. Mi kettesben vagyunk a növendékkel, rábírhatjuk, hogy vágja le a körmét (még szakmai érvekkel is alátámaszthatjuk), ecsetelhetjük szükség esetén a mosdás fontosságát, adhatunk neki tanácsot az öltözködésre vonatkozóan, ajánlhatunk neki egy jó könyvet, felhívhatjuk a figyelmét és óvhatjuk bizonyos veszélyektől, amelyek leselkednek rá (kábitószer pl.) és sorolhatnám. Ehhez csak az kell, hogy néha megdicsérjük új ruháját, feltétlen észrevegyük, ha új a frizurája, meglássuk rajta, ha valami baja van, egyszerűen érezze, hogy nekünk nemcsak az a fontos, hogy hogyan hegedül, hanem ő teljes személyében.

Sokszor segíték órarendet, napirendet készíteni, beosztani az időt, amivel nagyon szűkösen rendelkeznek, igyekszem, nem tolakodóan részt venni az életükben, nemcsak munkájuk érdekel, hanem adott esetben kutyájuk hogyléte, ha tudom, hogy az nekik fontos.

Őszintén mondom, hogy soha senki nem élt vissza ezzel. Nincs „elbeszélgetve” az óra, nincs „bratyizás” (sajnos nem találok találóbb kifejezést), nem az az elv érvényesül, hogy „ha megtehetem, meg is teszem”, emberi formában zajlik az élet, szükség és igény szerint.

Ennek az alapja a kölcsönösség, nem szégyellem, ha tévedek, elnézést kérek, ha elfelejtettem valamit, amit megígértem, szinte túlzóan hangsúlyozom halandóságomat, és tulajdonképpen tényleg nem érzek nagy különbséget köztem és a gyerekek között. Nem játszom meg a szent és tévedhetetlen tanárt, nem esik le a gyűrű az ujjamról, ha igazat adok nekik, magyarul minden hagyományos tekintélyvelvet próbálok elkerülni.

Átosztottak hozzám egy növendéket. A tanárváltás mindig nehéz dolog. Vagy azért, mert jobb volt az előző, és akkor „harcolni kell a kegyekért”, vagy mert

rosszabb volt, és akkor el kell hitetni, hogy ez jobb lesz. A gyerek előre fél az új tanár bogaraitól, attól, hogy meglesznek-e vele elégedve, elegendő lesz-e tudása az új tanerő szerint. Az ember ott áll egy majdnem felnőttel, aki kritikus szemmel vizslatja hangját, szemét, ruháját és isten tudja, mi jár a fejében. Ezzel a gyerekkel a beiratkozáson találkoztam először, nem szoktam ilyenkor külön foglalkozni senkivel, az ismerkedésnek szeretem megadni a módját. Így csak bemutatkoztam és kértem, hozzon valamit, amivel nyáron foglalkozott. Ezen kívül megdicsértem szép karkötőjét, amit, mint kiderült, ő csomózott, szép volt és ízléses, őszinte lelkesedéssel adóztam ügyességének. Az első óra végén, félve megkérdezte, zavarhat-e pár percig, fogalmam sem volt, miért. Kiderült, hogy elkezdett nekem egy karkötőt, és szeretné velem elsajátíttatni a csomózás műveletét. Meglepődött volna, ha valaki ránk nyit, ültünk, én fogtam a madzag végét, ő pedig kötögette és magyarázott. Azt hiszem, ez a pár feleslegesnek tűnő perc megalapozta kapcsolatunkat, ő megnyugodott, hogy a tanár is ember, én meg örültem a gesztusnak, és biztosra vettem, hogy minden félelme az „újtól” eloszlott.

Kamaszkor

Közhely, mindenki tudja, hogy ebben a korban esik át a gyerek a legtöbb változáson. Nemcsak fizikai felépítése lesz teljesen más, (hosszú kéz, kar, aránytalanságok keletkezése, de egész idegrendszere átalakul.) Van, aki nyugösebbé válik, van, aki szétszórttá, figyelmetlenné, türelmetlenné, van, aki álmodozni kezd, és persze van, aki előnyére változik. Ez az az időszak, amikor a pedagógus elsősorban pszichológus, és csak másodsorban tanár. Hangszerváltás /váltások/ sorozata, ennek előnye is van. A jobb hangszer szebb hangot eredményez. Számos új, nehéz megoldanivalóval találkozunk, vége a kis öt-hat soros etűdöknek, népdalocskáknak, fekvésváltás, vibrato, hosszabb etűdök, nagyobb koncertek, nehezebb vonások következnek. Persze, ha egy tanár jól alapozta meg az első években a gyerek szakmai tudását, és a hozzá fűződő viszonyát, akkor ezek nem is lesznek olyan nagy nehézségek.

Emberi tényezők:

Számolni kell a növekvő iskolai terheléssel, az évek múlásával ott sem kisebbek a követelmények. Munkám során megfigyeltem, hogy növendékeim nagyon

keveset hiányoznak. Egyszerűen nem értettem, hogy lehet olyan szerencsém, hogy csupa vasgyúró fogok ki, akik szinte sosem betegek. Mikor jobban belegondoltam, és visszaemlékeztem saját, rengeteg betegséggel terhelt tanulóéveimre, rögtön találtam egy-két magyarázatot. Az ember élete nem abból áll, hogy nap mint nap óriási sikerélményeket szerez. Az iskola a legkevésbé az a hely, ahová a tanuló nyugodtan, félelem nélkül léphet be, sőt ismerve mai iskolarendszerünket, rengeteg szorongó, álmában fogvicsorgató, kiabáló gyereket nevel ki. Sok rossz tapasztalatot gyűjtöttem általános iskolákban tanítva, mások történeteit hallgatva, és a saját régi emlékeimet felidézve. Jómagam már tanuló koromban is az igazság bajnoka voltam, nem bírtam elviselni az alárendelt viszonyokat, ha azok igazságtalanok, vagy megmagyarázhatatlanul gorombák, fölényeskedők voltak. Most tanárként talán még kevésbé tudom elviselni, ha ilyet látok. Néha majdnem bemegyek egy-egy tanterembe, olyan eszméletlen csatakiáltások, üvöltözések, fenyegetések hallatszanak ki.

Kérdem, hogy jön a tanerő ahhoz, hogy más gyerekével így beszéljen? Csak a mundér becsülete tart vissza a benyitástól, nem akarok senkit sem megszégyeníteni növendékei előtt. De volt olyan, hogy megálltam a terem mellett, és leírtam, amit hallottam, mert úgy éreztem, ember nem hiszi el, hogy ilyesmi előfordulhat. Tulajdonképpen végtelenül sajnálom azokat a nem kisszámú kollégákat, akiknek nincs más eszközük kis gyerekekkel szemben, mint a terror.

A gyerek életében kevés a felhőtlen pillanat. Az iskolában fél (félhet) a dolgozatoktól, feleléstől, a tanártól, vagy akár a teljesítménye minőségétől ("csak négyest kapott"). Otthon fél (félhet) mindezek következményeitől. Talán joggal érzem úgy, hogy a zenetanulás lehet számára egy „pihenő sziget”, hiszen ez nem kötelező, ki mondta, hogy neki zenésznek kell lennie? És jelenthetnek az órák kellemes pereket, sikert, örömet. Ha hetente kétszer van egy gyereknek erre lehetősége, nagyon fog hozzá ragaszkodni, neki ez olyasmi lesz, mint nekünk egy úszás, vagy egy esti baráti összejövétel, ahol az ember elfelejtheti, napi, heti, évi problémáit. Talán még a többi nehézséget is jobban fogja elviselni, és annyira megbecsüli ezt a kis „szigetet”, hogy igyekszik minden áron meglátogatni. Még az is előfordulhat, hogy inkább elmegy betegen iskolába, csak hogy elmehessen zeneórára is. Mindenesetre nem igyekszik betegnek lenni, és ez már óriási dolog. Sosem kérdeztem senkitől, de fogadást kötnék, hogy egy iskolai osztály átlagát nézve, többet és gyakrabban hiányoznak a gyenge és közepes tanulók, mint a kitűnőek.

A tanítás tárgyi része

Követtelek. Hát igen, ez így csúnyán hangzik, de rögtön hozzáteszem, hogy kizárólag kérés formájában. „Elvárni” sokféleképpen lehet. Rengeteg múlik a szóhasználaton. Más utasíthatni a növendéket: „ezt csináld, azt csináld, tedd ide, tedd oda, ezt akarom hallani, azt hozd a következő órára!” Ráadásul mindezt magvas szemrehányások kíséretében: „hányszor mondtam már, hogy C-dúrban nincs fisz?”. Vagy fenyegetésekkel tarkítva: „még egyszer nem mondom, hogy az a lefelé, mikor felfelé igyekszel a csúcshoz”. És egész más új kifejezéseket használni: „Megkérhetlek, hogy játszd el még egyszer? Hallhatnám újra azt a két ütemet? Megpróbálnád megtanulni kotta nélkül ezt az etűdöt? Tudom, hogy fáradt vagy már, de szeretném még egyszer hallani ezt, vagy azt.” A kérésekben benne van a növendék választási lehetősége. Mi felnőttek is tapasztalhatjuk, hogy amennyire nehéz néha egy utasításnak engedelmeskedni, annyira nehéz visszautasítani egy kérést. Nem szokott előfordulni, hogy egy növendék azt mondaná, „sajnos nem áll módomban eljátszani még egyszer”. Rögtön az elején megkérem őket, hogy pontosan járjanak az órákra, mert kár lenne az amúgy is kevés időt pazarolni. Itt se azt a gyakori módszert követem, hogy tetemesebb késés esetén, dühösen hazaküldöm a gyereket, hanem igyekszem példát mutatni. Mindig előbb vagyok a teremben, mint ők, és ha véletlenül kések öt percet, elnézésüket kérem, és rövid magyarázatot adok. A gyerek megtisztelve érzi magát, hogy erre méltatom, és legközelebb ő is meg fog engem tisztelni. Azt hiszem, minden volt növendék életében ismerős az az eset, hogy az évekig krónikusan késő tanár, egyszer az év folyamán pontosan érkezik, természetesen akkor, amikor az amúgy pontosan járó növendék orra előtt elment a busz. Már növendék koromban halálosan igazságtalanságnak ítélt meg az ilyenkor esedékes „balhét”.

Az elmaradt órák esetén ugyanez az elv érvényesül, nagy meglepetést okozva ezzel a frissen hozzám került növendékeknek. Nagyon sokan ahhoz vannak hozzászokva, hogy türelmesen várokoznak a terem előtt a tanárra, aki nem érkezik meg. Én, a magam idejét végtelenül sajnálom felesleges dolgokra pazarolni, de ugyanígy óvom az övékét is. Ha elmarad az óra - természetesen, ha lehet - telefonon értesítem őket.

Az órákat pontosan kezdem, és igyekszem pontosan befejezni. Szeretném megtanítani őket idejük jó felhasználására. Nem kezdhetem azzal, hogy nem

tudok a sajátommal gazdálkodni. Anélkül, hogy erről sok szó esne, rövid időn belül ez is teljesen kölcsönössé válik.

Nem szabom meg a gyakorlás idejét. Se kezdőknél, se később. (Tisztelet a ritka kivételnek.) Mindig elmondom, hogy tőlem mindenki annyit játszik otthon, amennyit akar. Semmi közöm hozzá, ez magánügy. De feladok leckét, ha nem is sokat. Kezdőknél 3-5 kis népdalt és ezt mondom, hogy a legközelebbi órán ezek a népdalok folyamatosan, megállogatások nélkül menjenek. Hogy ehhez kinek mennyi idő szükséges, fogalmam sincs róla. Ez a módszer általában beválik, hiszen az anyag nő, egyre jobbnak, kidolgozottabbnak kell lennie. Így automatikusan a ráfordított időnek is nőnie kell.

Minden órára „kell” hozni, illetve úgy fogalmazom, hogy szeretnék hallani kotta nélkül is legalább egy darabot. Kezdetben lehet ez egy népdal, esetleg csak énekelve, vagy pengetve. Később esetleg Mazas vagy Gavinies etűd, vagy egy-két oldal egy nehezebb koncert-tételből. A kotta nélküli játékot rendkívül fontosnak tartom. A memorizálást, ha korán kezdi az ember, észrevétlenül lehet magas fokra fejleszteni. Gondoljunk csak bele, milyen páratlan „anyag” van a kezünkben. A hatéves gyerek már három éves korára megtanul egy nyelvet. Egy négyéves hosszú strófás tévéreklámokat tud négy-öt hallás után, és sorolhatnám tovább, olyan a fejük, mint a magnó. Tehát ez egy ki nem hagyható lehetőség, ebben a korban rengeteg minden megtanítható. Nem beszélve arról, hogy a mi munkánk megkönnyíti az iskolai tanulását is, hiszen ha valaki könnyen tanul hangokat, még könnyebben tanul meg szavakat, azért azok mégis értelmesebb dolgok egy gyerek számára. Amellett a memorizálás eléggé időigényes, ilyen módon biztosítani lehet, hogy kezében lesz a hangszer.

Szintén a magam példájából okulva, kristálytisztán emlékszem arra, hogy egész csekély időráfordítással tudtam jó ideig hegedű tanulmányokat folytatni. Egy ügyesebb gyerek egyszer megnéz otthon valamit, és már valahogy biztos végigdöcög rajta az órán. Ezért - különösen a jó képességűeknél - nagyon figyelek arra, hogy megfelelő mennyiségű munkát biztosítsak nekik.

Mindig elmondom, hogy egy darabban mi a különös, vagy új probléma, adott esetben ezeket testrészekre lebontva, vagy egy-egy ütemet hangonként analizálva átbeszélünk. Azt is elmondom, hogy ezt én hogyan gyakorolnám.

Az otthoni új feladatot az órán nem veszem át, csak ha valami olyan új anyagot tartalmaz, amivel a gyerek még nem találkozott, új ritmus, új vonás, későbbiekben

egy-egy nehezebb állás, amit nem szeretnék a növendék fantáziájára bízni, bár néha kíváncsi vagyok, hogyan képzel el gyerek egy addig nem ismert kottaképet. Előfordult már nem egyszer, hogy az első találkozáskor elkövetett hibák adtak új megfogalmazásokat számomra a feladat könnyebb megoldására.

A lecke tartalmaz valami anyagot, amit már hallottam és átbeszéltünk (legközelebb kotta nélkül kérem ezt). Ez mindig az egyszerűbb darab, itt a fő cél a memorizálás és a kidolgozottság.

Tartalmaz új etűdöt, és tartalmaz egy másik etűdöt, ami nehezebb egy egész kicsivel annál, amit könnyen meg tud oldani. Ezzel is „időt nyerek”, kénytelen kibogarászni, töprengeni rajta. Ez minden korosztálynál így van, mindig van valami, ami „célként” van kitűzve.

Az órán mindig hangszerrel a kézben tanítok, ennek fontosságát már számos szakember leírta. Nem mintha nem lehetne e nélkül, de érdemes nézni a növendéket, amikor az ember hegedül, valami biztosan megfogalmazódik benne, ha más nem, talán az, hogy érdemes kibírni addig, amíg neki is ilyen szép hangú, nagy hegedűje lesz, hátha abban a titok nyitja.

Minden órán duózok a növendékekkel. A közös játék minden gyereknél az óra fénypontja, még tartásuk is megjavul. Ha odaáll az ember melléjük, mindent elkövetnek, hogy ne maradjanak le se hangban, se másban. Megfigyelésem szerint majdnem minden kezdő tanár első „felindulásában” ezt a gyakorlatot követi, de sajnos úgy veszem észre, hogy minél tapasztaltabb a kolléga, annál kisebb a valószínűsége, hogy hegedűvel a kezében igyekszik termet felé.

Nem akarok „komplettírozni” egy hat-hét éves gyereket, csak a legszükségesebb mértékben „egzécírozatom” a tökéletes tartás, vagy a kifogástalan vonófogás miatt. Az egyetlen célom, hogy megszerezze a zenével való foglalkozást, mosolyogva jöjjön be az óráimra, felkészüljön (kicsit nekem, nem szégyen ez), bízson bennem, minden félelem és gátlás feloldódjon benne, és ha ez sikerül, minden gond nélkül, „fájdalommentesen” tudok vele foglalkozni. Nekem a kezdő tanításról mindig a gyerek és a cumisüvegről való leszoktatás jut eszembe. Annál találóbb érvet ennek érdekében, minthogy „hagyd már békén azt a gyereket, hát láttál te már felnőttet cumizni?” - nem is lehet elképzelni. Valahogy így vagyok én a tanítással. Nem tartom érdemesnek megmérgezni a kapcsolatunkat az állandó igazítással. Sokszor látom, hogy nem is a gyerek hegedül, hanem a tanára, egyik keze a fejét merevíti az álltartóhoz, a másik kezével vezeti a gyerek vonóját (amit

minden gyerek egyszerően gyűlöl), közben üvölti, hogy húzd ki magad, és szabad kapacitásával éneklő fennhangon a dallamot.

Két dologban vagyok csak végtelenül következetes, az intonáció kérdésében, és a pontos ritmus elsajátításában.

Új problémák felmerülésénél nem misztifikálom a dolgot. Mindig könnyebbnek tüntetem fel, mint valójában, néhány esetet kivéve például kis gyereknél, ahol szeretek úgy fogalmazni, hogy „most valami új és kicsit nehezebb dolog következik, kíváncsi vagyok meg tudod-e csinálni”. (Azért teszem ezt, mert ők még rém büszkék minden plusz munkára, teljesítményre.) Egy oktáv nem képezheti a mumus tárgyát. Nekem képezte annak idején. Sokáig, ha láttam egy kettősfogást, már órákkal előtte mindent elrontottam ijedtemben. Még főiskolás koromban is pánik fogott el, ha jött egy terc vagy más hasonló „rémség”. Tanárom azt mondta: „ugyan, mi van ebben nehéz?” és végigszaladt a hegedű fogólapján, tercben, oktávban, decimában, akármiben. Nem felejttem el azt a hatást, ahogy ott álltam és néztem gond nélkül sikló kezét, és elgondolkoztam, vajon tényleg annyira nehéz-e ez... Attól kezdve abban maradtam magammal, hogy vagy ő csal, vagy én sem lehetek olyan nyomorék, hogy ne tudjak úrrá lenni ezen a problémakörön. /Nem ő csalt/.

Az „ugyan, mi van ebben nehéz” mondatot utólagos engedelmet se kérve, totálisan plagizáltam. Mert végül is tényleg mi van nehéz abban a nyüves kettősfogásban, ha tisztázta a hangközöket, a fekvésváltások hangközeit, hogy mikor melyik ujjára érdemes jobban koncentrálnia, a karjával mikor és merre helyezkedjen, hol lazítsa ki a kezét menet közben, hol segítsen intenzívebben a vonóval stb.

Ezzel a témával kapcsolatban is meggyőződése, hogy elsődleges feladat a félelmek teljes megszüntetése.

Nagy fejlődésre lehet sarkalni a növendéket az óra beosztással. A kicsik előtt mindig nagobbacsok, a „rosszak” előtt a „jó”, a jók előtt a még jobbak állnak. A jó és rossz fogalmat csak az egyszerűsítés kedvéért használtam. Majd mindig „húzó” hatású ez a mesterkedés, kivéve, ha valaki ezt a hatást összehasonlításokkal elrontja. E nélkül is érvényesül a természetes kiválasztódás elve. Volt növendékem, aki az előtte levő, vele egyidős kollégát hallgatva, félév után magától belátta, hogy nem neki való ez a hangszer. Ő kért meg, hogy abbahagyhassa, amivel egyetértettem és teljes békében váltunk el. Meg

vagyok győződve, hogy boldogabb azóta, mert biztos talált nagyobb örömforrást magának.

Soha nem kiabálok, miért is tenném? Miért is hozna ki a sodromból valaki, aki nem tud valamit? Vagy azért nem tudja, mert nem tanítottam meg rá, erről én tehetek, vagy azért mert nem tudja megtanulni, erről egyikünk sem tehet, vagy nem akarja megtanulni, ez meg az ő dolga. Az biztos, hogy erőszakkal semmire se lehet menni. Nem vagyok hajlandó gyerekidomítással foglalkozni. Ha valakinek nagyon nem megy, mert nincs füle, képtelen öt percig egy helyben állni, rossz a testfelépítése és ez akadályozza a fejlődésben, tehát valami kettőnkön kívüli okot látok arra, hogy nem megy, beszélek a szülővel, sportot, nyelvtanulást, más elfoglaltságot ajánlok, esetleg hangszerváltást. A szülők, ha szépen és érvekkel alátámasztva beszélek velük, el szokták fogadni a gyerekkel előzetesen megbeszélt döntésemet.

Csak azt a gyermeket szabadna tanítani, aki minden nehézség mellett állandóan sikerélményekkel végzi tanulmányait. Nincs kiabálás, nincs haragszom rád, nem vájkálok a gyerek jellemében (rossz, lusta, buta, ügyetlen és az összes többi dehonesztáló jelző). Maradok a puszta tényeknél: „ez jó” „ez még nem jó” (a „rossz” szót nagyon nem szeretem, a „nem tökéletes, „ez még nem az igazi”, „hát ez lehetne jobb is” például sokkal kedvesebbek számomra).

Kerülöm az ultimátumot. „Ha nem készülsz, kiraklak”, „ha nem gyakorolsz többet, nem indulhatsz a versenyen”. Egyrészt a fenyegetés sose ösztönző hatású, másrészt nem szép dolog olyasmivel fenyegetőzni, amit nehéz beváltani, hiszen a tanárok kötelező óraszámát mégiscsak a növendékek teszik ki. Nem beszélve arról, hogy a tanár válik komikussá, ha minden órán ilyeneket mond. Nyilván minden gyerek ismeri a mondást: „Amelyik kutya ugat, az nem harap”, és jókat szórakozik a dörgedelmeket hallgatván. Ha mégis elválásra kényszerülnék, biztos csak egyszer mondanám, de akkor komolyan gondolva, és akkor is úgy mondanám, hogy ne magát érezze egyszemélyes felelősnek: „Úgy érzem, hogy nem tudunk eredményesen együttműködni, azt hiszem, jobb, ha megpróbálkozol más tanárral, más hangszerrel stb.” Ha már a „ha akkor” szóhasználat kerül terítékre, igyekszem nem használni, nem árukereskedés, adok-veszek dolog a tanítás, akkor pozitív előjellel használom: „ha ezen az etűdön átrágod magad, isteni etűdök következhetnek” stb.

A türelem türelmet, a bizalom bizalmat, a megértés megértést eredményez. Ha egy tanár unottan ül a termében újságot olvasva, vagy uzsonnázva, és a belépő

növendék szinte megzavarja tevékenységében, ha a tanár csak passzív hallgató, nem lehet elvárni a gyerek lelkesedését sem. Aki tanít, annak őszintén kíváncsinak kell lennie tanítványai produkcióira, ki kell mutatnia érdeklődését, vele kell örülnie, ha fejlődött valamit és segítséget kell nyújtania, ha rászorul.

Meg kell említenem: soha nem nyúltam bántó szándékkal gyerekhez. Sajnos, ha ritkán is, de előfordul ilyesmi és nem is kíméletes módon. Erre a kérdésre csak azt tudom mondani, szeretnék egy központi gólemet, aki az ilyen tanárt és szülőt, ha valamit nem jól csinál, jól képen teremtené, csak azért, mert nagyobb nála és úgymond okosabb. Csak megjegyzem, hátha valakinek ez inge és magára veszi. Az ember végső tehetetlenségében „űt”, ha már minden eszköze elfogyott. Ez tanár-diák viszonylatban csak a tanár hibája lehet.

Ha valaki nem készül, megkérdezem az okát, sose teszek szemrehányást, legfeljebb megbeszélem vele, hogy azt hiszem, mindketten jobban járnánk, ha a legközelebbi órán folytatnánk, én inkább gyakorolnék, ő meg biztos tud valami hasznosabbat csinálni, mint ugyanott folytatni, ahol múltkor abbahagytuk. Legfeljebb, ha kétszer fordul ilyen elő, többször nem. Viszont be van vezetve, hogy - nem túlzott gyakorisággal - be lehet jelenteni, ha valakinek nem állt módjában gyakorolni. Meglehetősen spórolás folyik ezzel a lehetőséggel, magam sem tudom, miért. Azt is mindig kihirdetem, hogy mindenki annyit hoz a feladott anyagból, amennyi ideje volt gyakorolni, legyen az egy fél etüd, de akkor az legyen jól kidolgozva. Meglepő módon ezzel is egész ritkán élnek, talán éppen azért, mert megtehetnék, nem teszik, és ha igen, akkor tényleg okuk van rá.

Ha valaki nyögve-nyelve hozza az anyagot, bevált „trükk”, hogy ugyanannyiból egyet feladok, mint szigorúan szorgalmi feladatot, „csak ha időd és kedved van hozzá” és csodák csodája, így könnyebben jön az egész anyag, mert a szorgalmi, az plusz munkának számít (plusz elismeréssel, nem „a látod, tudsz te, ha akarsz” típusra gondolok) büszke rá, hogy meglep vele.

A növendék legyen tisztába a képességeivel. Egyáltalán nem tartom célravezetőnek azt a gyakori hozzáállást, hogy a „tehetséges gyereket nem dicsérem”, vagy „azért nyuvasztom, mert tehetséges” stb. Nem értem, mit tehet az a szegény gyerek arról, hogy tehetséges? Miért kell büntetni azért, miért ne örülhetne annak, hogy ő tehetséges. Ha jó kézben van a tehetséges gyermek, meg lesz az önbizalma, ami nélkül ez a pálya elképzelhetetlen, de mindig tárgyyszerűen tisztában lesz mindenkori hiányosságaival.

Nagy oktalanság pont a tehetséges gyerek kedvét, önbizalmát felesleges buzgalmunkkal kiirtani. Visszaadni körülbelül tízszer annyi fáradság. Az az érzésem, hogy ennek oka a tanár félelme, hogy a gyerek a „fejére nő”, kezelhetetlenné válik, „elbízza magát”.

Jó előre tudni, hogy egy tehetséges gyermek kicsit nagyszájú, kicsit önfejű, kicsit makacs, sokkal türelmetlenebb és még többször érzékenyebb társainál (hál’ isten). Ha erre felkészülünk, csak a hatásos, jó eszközöket kell testre szabva megválogatnunk.

Az önálló munkára szoktatás

Őszintén megköszönve a szülők áldozatos közreműködni akarását, eltekintek a gyerekekkel való gyakorlástól. Igyekszem abszolút önálló munkát kicsiholni a gyerekből.

Egyrészt a szülő - gyerek kapcsolat annyi mindennel van megterhelve, az ember annyiszor kénytelen „nevelni” gyermekét, köteles tiltani sok mindent, állandóan számonkérésekkel nyomorítani az amúgy se mindig rózsás viszonyát, hogy teljesen feleslegesnek tartom, hogy például egy orvos vagy egy felsőruhakészítő esténként, olyasmivel foglalkozzon gyermekével, amihez valószínűleg a gyerek jobban ért. Nem beszélve a zenész szülőkről (magam is az vagyok), akiknél néha nincs rosszabb, követelőzőbb, türelmetlenebb. A gyerek dolgozzon egyedül. Az én feladatom, hogy az órán rábírjam arra, hogy maximálisan figyeljen az elhangzottakra, egyre több eszközt adjak a kezébe, melyekkel könnyíthetem az otthoni munkát. Megpróbáljam minél előbb rávezetni arra, hogy a gyakorlás nem feltétlenül a poklok pokla, lehet az egy jópofa keresztretjtvényyszerű játék is, mert ha valaki jó eszközökkel, eredményesen gyakorol, akkor minden nap „megold” valamit saját maga számára, és ez feltétlenül sikerélmény, amire minden halandónak korra, nemre való tekintet nélkül szüksége van.

Kezdetől fogva gyűjtjük a „megfejtéseket”. Ha egy gyerek kis korától arra van szoktatva, hogy mielőtt kézbe venné a hangszer, alaposan nézze át, mire számíthat a darabban, milyen feladatok várnak megoldásra, rengeteg időt takaríthatunk meg számára és a magunk számára is.

Először a kottaképet vizsgáljuk át. Mi az adott tempójelzés, milyen előjegyzés van, az illető keresztek vagy bé-k melyik hangköznél okozhatnak gondot, melyik

újra kell odafigyelni, hogyan lehet ezeket a nehéz helyzeteket megoldaniuk. Viszonylag gyorsan elérhető, hogy otthon egyedül is így állnak hozzá az új feladatokhoz, és engem is meglepve, nagyjából rendezetten hallom az új anyagot is.

A hozzáállást rendszeresen ellenőrzöm egy-egy nehezebb kottakép blattolásával, így próbálom megállapítani, melyik növendékemnek, mi a gyengéje.

Folyamatosan memorizáljuk a zenei kifejezéseket, ne csak érezzék, tudják is, mit jelentenek. Sokat foglalkozom első pillanattól kezdve a vonásokkal, ezen belül a vonón elfoglalt helyükkel. Ha a gyerekben tudatosítom, hogy bizonyos vonásokat hol célszerű és hol célszerűtlen játszani, valószínűtlen, hogy kápanál kezdjen detachézni. Felhívom figyelmüket a vonósebesség és vonóbeosztás fontosságára is. Hihetetlen gyorsan lehet akár legato, akár detaché gyors játékot rendezni és fejleszteni, nem is beszélve a vegyes vonásokról, ha pontosan tudjuk a vonósebesség és a hangok számának viszonyát.

A skálázásnál rögtön a tanulás kezdetén először üres húron beszámoltatom a játszani való hangok számát, és ha már nem „fogy” el, illetve nem „marad” a vonóból, biztos lehetek abban, hogy a hangok is kényelmesen el fognak férni a vonón.

Minél több hasznos tanáccsal tudjuk ellátni a növendéket, annál valószínűbb, hogy szívesen fog gyakorolni. Az ember csak az értelmetlen és felesleges munkától viszolyog.

Hegedűtartás

Nem kétséges, hogy a helyes tartás, a jó alapállás az egyik legfontosabb tényező a hangképzésben. Erre tapasztalat szerint rengeteg időt fordítanak a mai gyakorlatokban. Sokszor az az érzésem, nem is hegedűtanítás folyik, hanem látványtervezés (hogy jól nézzen ki a vizsgán). Én ezt nem teszem. Meggyőződése, hogy a gyerek kis irányítással megtalálja a jó és főleg természetes helyét a hegedű alatt. Visszaemlékezve tanulóéveimet végigkísérő „lóg a hegedű” harci kiáltásra, és látva, hogy egy-egy órának a nagy részét a gyerek igazgatása teszi ki és az eredmény esetleg mutató, de merev tartás, ami

hosszútávon használhatatlan, hagyom, hogy a gyerek maga keresse és találja meg a számára ideális tartást.

Vannak tanulók, akik egész tornagyakorlatot mutatnak be, mielőtt kezükbe vennék a hangszert, nekem erről az jut eszembe, vajon ha valaki futóversenyre melegít, mivel kezdi, szalad, tornázik, hajolgat, lazítja izmait, vagy a rajt három mozdulatát gyakorolja. Azt hiszem a futással, lazítással kezdi, pedig kétségtelen tény, hogy pályafutása során a rajt lesz az egyik legmeghatározóbb.

Nálam tehát az első időben kicsit lógnak a hegedűk, ugyanilyen megfontolásból kicsit „kaszálnak” a vonók, viszont minden tölem telhetőt megteszek annak érdekében, hogy szabadon, félelemérzés nélkül nyúljanak a hangszerhez.

Intonáció

Minden zenét tanuló diák életében van egy szó, ami valami egész különös módon végigkíséri egy ideig életét. Ez a szó a „hamis”. Játssza az ember a darabot és közben menetrendszerűen felhangzik: „hamis, hamis, hamis”! Ezt a szót öt év alatt nem ejtettem ki a számon és nem azért, mert nálam mindenki mindig tisztán hegedül. Egyszerűen végiggondoltam, mennyire utálok ezt a szót, és azt is tudom, miért. Ez a szó csak egy információt tartalmaz; azt, hogy amit az illető csinál, az rossz. Hogy hogyan, miért rossz, azt nem. Még azt sem, hogy alacsony-e vagy magas. Játssza az ember az első két ütemet és hallja, „minden hang hamis”! Jó, azt én is hallom, de mit csináljak? Melyiket hová tegyem, hogy ne legyen hamis? Attól, hogy hússzor eljátszatunk egy ütemet, közben üvöltve, hogy hamis, sohase lesz tisztább, viszont megfigyelhetjük növendékünkön a dühödt lázadás jeleit már a hatodik eljátszás után, mikor is azt gondolja magában: „na, ennek az üvöltő dervisnek én sosem fogom ezt tisztán játszani”. Egyre rémesebben játssza, a tizedik után már a vonót is nyüveszti, hogy az addig elviselhető hang is teljesen tropára menjen, hadd omoljon össze a tanár eddigi összes mesterkedése, vegye már észre ez a marha, hogy lázadok. Sajnos a tanár ritkán veszi észre, és ha észre is veszi, a legtöbbje fél, hogy leesik a korona a fejéről, ha egyszer enged. Ehelyett rátesz egy lapáttal és a húszadik eljátszás körül következnek a kölcsönös becsületsértések, egyrészt ordítva, másrésztől gondolatban. Azt hiszem, ezt a jelenetet mindenki ismeri, vagy mint tanuló, vagy mint tanár.

Az első perctől kezdve hallgatni tanítom meg őket. Ha már hallják, nagy baj nem lehet. Megkérdem, „szerinted melyik hang nem volt tiszta?“, vagy „ez a cisz alacsony volt-e vagy magas”? vagy „egy kicsit félrecsúszott a kezed, nem gondolod”? vagy „milyen volt tisztaság szempontjából ez és ez a hang?”.

Nem kell metodikai fejtegetésekbe bocsátkoznom, azt hiszem evidens, hogy ha egy jó fülű gyerek hamisan hegedül, arról nem a gyerek tehet. Valami biztos nincs a helyén vagy a kezében, vagy a fejében, vagy mindkettőben egyszerre. Ezért elsősorban a hangközöket tudatosítom, a szekundlépések fontosságát, hiszen ha egy gyerek tudja és hallja mi az a nagy szekund, nem létezik, hogy egy há-cisz lépés hamis legyen, feltételezve, hogy nincs összeragadva az első-második ujj és jól van beállítva a karja, keze, csuklója, rendezett a billentése. Későbbiekben is mindig fellelhetők a tisztátalanság okai, és sokszor az intonációs problémák felszámolása, csak aránylag hosszú és folyamatos munka eredménye lehet. Ezekben az esetekben különösen értelmetlen tényeket közölni (hamis), mert nem segítek valakin, ha közlöm vele, hogy kövér, csak azzal segíthetek, ha ajánlok egy kitűnő fogyókúra receptet és ecsetelem a lefogás előnyeit.

Skálázásról, ujj- és fekvésváltás gyakorlatokról, vagyis a gyerekek rémeiről

Minden növendékemnek bevallom, hogy elképzelhetetlenül utáltam skálázni, és nem is sok időt pazaroltam erre a dologra. Most is azt állítom, hogy csak jól érdemes skálázni. Azért, mert muszáj, nem.

Ezért próbálok minél több szempontot adni hozzá. A skála célja a bemelegítés, az, hogy „bemozogjuk” az apparátot, újra halljuk a tegnap már elért hangminőséget, visszaszerezzük az oly könnyen elveszthető otthonosság érzetét, bal kézben, jobb kézben egyaránt. Kigyakoroljuk az etűdben, darabban előforduló nehéz vonásokat, időt spórolva az arra szánt gyakorlásból.

Elsősorban a jó közérzet, gondtalanság kialakítása a cél, ezért nem feltétlen játzatok el skálában előforduló fekvésváltásokat ezerszer, egyáltalán nem tulajdonítok akkora szerepet az egésznek, mint amekkora valójában van. Igyekszem változatossá tenni, a lehető legkülönbözőbb vonásokkal, /egész sorozat áll rendelkezésünkre/ és ők döntik el otthon, hogy ezekből melyikkel

akarnak foglalkozni. Meghallgatom a „készterméket” és az előforduló hiányosságokra új, vagy már ismert gyakorlási módot ajánlok.

Egyedül az úgynevezett „átállításnál” vagyok kénytelen sok időt szentelni a skálázásnak, de ott is nagyon figyelek arra, hogy ne veszítsem el az arányokat és főleg arra, hogy ne érezze a növendék saját fogyatékoságának a javításra szoruló hibákat, rossz beidegződéseket. Mindig elnézést is kérek, amiért kevesebb idő jut a többire, és biztosítom őket afelől, hogy ez csak egy átmeneti állapot. Azt is elmondom, hogy nem lehet egyik napról a másikra máshogy hegedülni, kérem, legyen türelemmel saját teste és agyberendezése iránt.

Sokat gondolkoztam azon, miért jelenthet a fekvésváltás annyi problémát. Miért van az, hogy sokszor az ezzel járó kudarcok morzsolják le a növendéket? Azt hiszem, ezzel kapcsolatban is túl sok az alaptalan félelem és a szükségesnél komplikáltabb ennek tanítása is. A gyerek számára nagy öröm, ha elmozdulhat az első fekvésből. Általában semmi nehézséget nem jelent elképzelnie, hogy a hangok folytatódhatnak, ismétlődnek. Egy zongorázni tanuló is minden további nélkül az egész klaviatúrát használja, ha hagyják neki, nemcsak egy fekvésben „pötyög”, legfeljebb az összekötő mozdulatok nem tökéletesek. A gyerek számára csak akkor gond a fekvésváltás, ha évekig az első fekvésben játszik és hozzászokik. Ha természetesnek fogjuk fel az elmozdulást, ezt azonnal megteheti, ha az alapfunkciókat elrendeztük, kell egy nem szorongó, jó irányba helyezkedő bal kéz és egy folyamatos munkát végezni tudó jobb kéz, s már semmi akadály, hogy kisebb, nagyobb kirándulásokat tegyünk felsőbb fekvésekben. Azért nem írok konkrétan ennek idejéről, mert minden gyerek máskor jut el ide, de lehet az éppen úgy négy hónap is, mint az átlagosnak mondható harmadik-negyedik év.

Majdnem minden új technikai problémát zenei anyagon kezdek el tanítani. Még hallhatni is rémes, amikor egy növendék fekvésváltás gyakorlatokkal kínlódik. Gyakorol egy mozgást, amiről nem is tudja pontosan, mire fogja használni. Lényeges különbség, ha egyszerűen találkozik egy hanggal, amit nem tud eljátszani, mert elfogy az ujjja. Minden további nélkül meg fogja találni az új hang helyét. Kifejezetten fekvésváltás gyakorlatot csak azzal a növendékkal játszatok, aki már aránylag gondtalanul közlekedik a fogólapon.

Ugyanez a metódus érvényesül a kettősfogás bevezetésénél is. Könnyebb darabocskák, etűdök /például Bloch kettősfogás gyakorlatokból a dallamos kis etűdök/ kiválóan alkalmasak a kettősfogások elsajátítására egész rövid idő után. A Blochban levő kétszólamú etűdöket különösen szeretem. Ha tisztán hozzák

órára, alájátszom az alsó szólamot. Egész komoly „vonósnégyes” hangzást lehet elérni, ami minden gyereknek élmény, nem szólva arról, hogy a „bőrén” érzi a kettősfogas hangzás dúsító, harmóniai szerepét. A száraz terc és oktáv skálák semmiféle sikerélményt nem jelentenek. Vagy azért, mert a bal kéz rendezettsége nincs azon a fokon, hogy tisztán meg tudják oldani (a hangonként igazított skála meg semmit sem ér), vagy megvan már ez a rendezettségi fok, és akkor meg unni fogja a le-föl robotolást. Tercet, szextet, oktávot már első évben nyugodtan próbálgathatunk, jót fog tenni mind a bal kéznek, mind a jobb kéznek. Minél előbb megismerkedik a két húron való játékkal, annál könnyebben fogjuk megtanítani a húr váltásra, annál előbb fog eltűnni a húrok közti „óriási szakadék” érzése.

Vizsgák, fellépések

Rögtön a megismerkedésnél el szoktam mondani, hogy engem a vizsga nem érdekel. Tőlem a vizsgákon mindenki úgy játszik, ahogy akar. Engem az érdekel, hogy a vizsga előtti időszakban, hogyan hegedül. Ha fejlődött, rendesen dolgozott, tőlem össze-vissza játszhat (nem fog). Mindig elmondom, hogy ezt a dolgot nem jegyre mérik. Lehet valakinek rossz, vagy jó napja, szerencséje, vagy pechje. Csodák nincsenek, ezért én a vizsgától nem várok semmit. Ez nálam nem frázis, tényleg nem érdekel, hogyan vizsgáznak. Úgy ülök ott, hogy a gyerek élvezze a teljes, 100%-os bizalmat, két darab között rám nézhet és láthatja, hogy teljesen nyugodtan, elégedetten ülök (akárhogy játszik). Nem ülök kézbe rejtett lesunyt fejjel, nem kiabálok be instrukciókat (láttam már ilyet is) nem ingok a zene ütemére, egyszerűen hallgatom figyelmesen és kész.

Persze ez nem azt jelenti, hogy nem izzad a tenyerem, de azért izgulok, hogy a gyereknek sikerüljön és nem azért, hogy ne valljak vele szégyent. Nagy bűn a saját idegességünket átvinni a gyerekekre, utolsó órákon veszekedni, megbocsáthatatlan bűn nagy tétek előtt bármilyen okból összeveszni, vagy akár haraggal, nehezteléssel válni el a növendéktől. A tanár a vizsgán „fogyasztja” el az egész félévi főztjét, csak az lesz a tálban, amit belerakott, és mint szakácsnak, vállalnia kell akkor is, ha egy kicsit sótlan, vagy túl sok a bors benne, még akkor is, ha néha a nyersanyagban van kifogásolni való. Egy jó tanárt nem érhet vizsgán meglepetés. Kevés dolgot utálok jobban, mint amikor egy tanár, kollegái között a megbeszélésen, a gyerekekre hárítja a felelősséget, „hiába mondom neki, hogy...” „mit csináljak, ha nem dolgozik” stb. A produkcióért ketten vagyunk felelősek és

kizárólag kettőnk dolga erről beszélni. Növendéket kiadni, szerintem nem fair, ezen a téren tanár-diák között érvényesülnie kell a jó értelemben vett betyárbeccsületnek.

A vizsga előtt kis idővel elmondom a véleményemet tudása jelenlegi állapotáról, mi az, ami sokat fejlődött, és melyek azok a feladatok, amik előttünk állnak. A vizsgát, mint egy kötelező formaságot tekintjük, amin át kell esni, mert sok tapasztalatot nyújt a továbbiakra. Hiszen ha valakinek feszes a bal keze, vagy a vonóvezetéssel vannak gondjai, ezek a hibák hatványozottan mutatkoznak meg a produkcióban, és a terhelés hatására számára is középpontba kerülnek, jobban megérzi fogyatékoságait, mint otthon, vagy az órákon.

Vizsga után (koncert után) nincs sok megbeszélés, alapvetően elégedett vagyok. Mindig kiemelem a megjelent erényeket (valami mindig található), érdeklődöm, ő hogy érezte magát, hogyan értékeli az elhangzottakat, mennyire volt éssnél közben, mi volt kényelmetlen számára. Itt is megemlíteném a betyárbeccsületet, hányszor vagyok tanúja, hogy a tanár beront a növendékkal zsúfolt terembe és letámadja növendékét azon melegében. Csak az tudja, milyen iszonyatos magány nehezedik ilyenkor egy gyerekre, aki átélte ezt a szituációt. Tudom, hogy egy növendéknek a tanár véleménye a legfontosabb. Emlékszem azokra a várakozásokra, mikor játék után, mint a Messiást, vártam a tanáromat. Hiába érzi az ember nagy vonalakban, hogy hogyan játszott, a tanár szava az első és legdöntőbb kritika. Ezért igyekszem, amennyire lehet lerövidíteni ezt a kínos várakozást, és vigyázok, hogy ne ilyen feszült állapotban kritizáljam érdemben a teljesítményét. Valószínűleg nem fog annyira félni nyilvános szerepléstől, ha tudja, hogy ezektől nem változik meg bennem a róla kialakult szakmai és emberi kép.

Sajnos minden pályára készülő növendék életében két fontos teherterhel elkerülhetetlen: közép- és felsőfokú felvételik. Ezekre külön „képzem” őket, bár ez is több éves folyamat. Kezdeném azzal, hogy első órától kezdve mindent végighallgatok. Hiába volt már az első ütemben kifogásolni való, akkor is. Ez egész tanulmánya során így van. A gyerek megszokja a folyamatos játékot. Nem vitatom, hogy egy ütemmel is el lehet tölteni egy órát, de saját bőrömmön is éreztem annak idején, hogy az etűdök, darabok első részét tudtam, a másikat nem annyira, mert általában nem került rá sor (feleslegesen meg minek dolgoztam volna). Nálam mindent végig kell játszani, és ezzel állandó tréningben tartom az agyukat.

A felkészítés folyamán még sok létfontosságú dolog van, de ezek gondolom, mindenki számára ismertek, (az állandó szereplés növendékhangversenyeken, jó műsorválasztás, alapos időbeli felkészítés, a darabok pihentetése, formaidőzítés). Szívesebben beszélek arról, ami szerintem legalább ennyire fontos.

Ebben a korban (is) nyugodtan beszélhetünk a gyerekekkel a pálya nehézségeiről (már úgyis tudja). A lámpalázzról, ami ellen nincs mit tenni, ha van valakinek, és ami nagymértékben ronthatja a produkciót. Sajátos megfigyelésem szerint ez leginkább a tehetséges, sokat tudó növendéket sújtja, aki nagyigényű, akinek van mit veszíteni, és tisztában van ezzel. Persze az élet igazsága, hogy neki lehet a legtöbb eszköze a lámpaláz leküzdésére.

Egész aprólékosan mesélek neki arról, mire számíthat. Hogyan kezd a keze remegni, hogy fog izzadni vagy jégcsappá válni, hogyan válhat úrrá rajta a félelem, mert hirtelen a vonót is képtelen megfogni, hogyan nem fog közvetlen belépés előtt eszébe jutni az első ütem, hogyan fogja úgy érezni, hogy lehetetlenség, hogy végigjátssza a műsorát, hogy fog folyni az orra, hogy fogja már otthon végtelen erőtlennek érezni magát, milyen pánik kerítheti hatalmába, ha elront valamit.

Beszélek a felvételi jelentőségéről, mert van neki. De nem túlzom el. Ez egy megmérgettetés, de nem az élete függ tőle (lehet jövőre is stb.) Felkészítem arra, hogy nem tudni semmi biztosat. Az, hogy az ő tudása elég-e, az a mezőnytől is függ, amit nem mindig ismerünk. Az ő dolga, hogy jól játsszon, megpróbálja magát jól érezni.

Megnyugtatom, hogy én így is, úgy is elégedett vagyok vele. A munka során kiépítettünk rengeteg „kapaszkodót”, a darabok tele vannak vele, mikor mire figyeljen jobb, vagy bal kezében. Ha semmi más, ezek mindig a segítségére lesznek. Elmondom, mert remélem, hiszem, hogy így van, a zsűrit az érdekli, amit tud és nem az, ami véletlenül nem sikerül. Igyekszem a legkisebb jelentőséget tulajdonítani annak a húsz percnak. A fontos, hogy fel van készülve, (ez természetes), tudja a darabokat, sokat dolgozott a lehetőségért, hogy játszhasson, az anyagmegmaradás elvén, a tudás nem vesz el, és szerencsés esetben át sem alakul.

A felkészülés utolsó szakaszában gyakori pánikra adó ok, hogy „összefolynak”, „szétesnek” a darabok. „Semmi sem olyan, mint volt”. „Minél többet gyakorlom, annál rosszabb” és tényleg, néha nem lehet ráismerni a műre, mindenbe beleakad

a sose hibázó növendék. Vétkes könnyelműség tanári részről, érdemben kezelni ezeket az előadásokat, számolnunk kell azzal, hogy akármilyen cselesen pihentettük, kezdtük minél később, újra a repertoárt, érzelmileg már nagyon könnyű elhidegülni tőle. A zenétől való érzelmi elhidegülés pedig mindig a „szobatisztaság” rovására megy, egyszerűen azért, mert már nem érdekel annyira, hogy igazán figyeljek. Gondolom, mindenki érzett már hasonlót ahhoz, hogy mikor elkezdett egy művel ismerkedni, jobban ment technikailag, mint később, alapos munka után. Ez persze csak a látszat. A legvilágosabb példa, hogy ha egy jól megtanult darabot két-három hónapig nem játszunk, sokszor gyakorlás nélkül jobban megy, mint mikor úgymond kézben volt. Ha a növendék tudja ezeket a lehetőségeket, természetes dolognak fogja fel és elhiszi, hogy amikorra kell, megint letisztul a műsor.

Az utolsó héten már nem tanítom hegedülni. Összefoglalás, utolsó simítások, biztatás egy-két nehéz hely együtt gyakorlása, ha látom, hogy nincs már idegzete egyedül, semmi más.

Az utolsó napokat én osztom be, elveimmel ellentétben, ha félek, hogy túlgyakorolja magát. Inkább naponta behívom, gyakorlok vele amennyit szükségesnek látok (nem sokat szoktam szükségesnek látni) aztán eltiltom a hegedűtől. Felvételi előtti napon épp csak egy zongorás próba, minimális gyakorlás, estére mozi és korai lefekvés az ajánlatom. Felvételi napján korai kelés, hogy felébredve érkezzen a tett helyszínére. (Sosem fogok egyetérteni a reggeli felvétellekkel, tudom, hogy nehéz megoldani máshogy, de mégiscsak kellemetlen dolog reggel tétre menően hegedülni, aki nem hiszi, járjon utána.) A helyszínen egy alapos bejátszás és hajrá. (Hihetetlen számomra, hogy néha felvételik előtt komplett hegedű órákat hallok.)

Összefoglalva, beleérezem magam a növendék helyzetébe, és ez megnyugtatja, mert érzi, hogy nincs egyedül.

Nem szoktam bizalmaskodni a növendékeimmel, nem vagyok puszkózós, simogatós típus, néha kiderült, lenne rá igény, tét előtt azonban mindig van egy különben ismeretlen gesztusom, egy arc vagy hajsimítás, kézmelegítés, úgy érzem, ez fontos, hogy érezzék, maximálisan velük vagyok.

Osztályozás

Nem osztályozok. Illenék havi jegyet osztogatni, sőt szokás kisebbeknél órákon is osztályozni, van, aki pontozgat, és kidolgozott rendszere van, hogy mennyi pont egy nagy zöld pont, és hány zöld pont válhat kisötössé, valamint hány kisötös érdemel ki egy nagyot. Az az érzésem, nem lehet valami nagy jelentősége az egésznek. Ösztönözni nem ezzel szeretném őket, nekem ne az ötösért gyakoroljanak, hanem mert szeretnek hegedülni.

Persze a jegy végül is a tanuló tudásának mérőeszköze is. Ebből tudja, tudhatja meg, mennyire vagyunk megelégedve vele. De az, hogy valaki mennyit tud a hegedűn, milyen zenész, semmilyen abszolút mércével nem mérhető. Az elismerést sem lehet jegyben mérni.

Nem lehet letagadni, hogy minden tanár nagyon örül egy szép borítéknak június táján, és ha végignézi a jutalomlistát, nagyjából tisztában lehet munkájának elismerésével, de hozzáteszem számomra ezerszer nagyobb elismerést jelent, ha főnököm vagy kollégáim szóban elismerik növendékeim fejlődését, munkám eredményességét.

Azt hiszem, ha egy vizsga tétje nem a jegy lenne, hanem mondjuk az, hogy a legjobb vagy a legjobbak egy gálakoncerten vehetnének részt ünnepélyes keretek között, a vizsgára mindenki ugyanúgy készülne, ha nem jobban. Ez esetben is kiugrana, ki a legjobb, a vitathatatlan ötös (a mostani gyakorlatban is csak ez a bizonyos „igazi”, „magas” ötös az egyetlen maradéktalanul igazságos jegy), viszont a többiek nem kapnának egy nehezen levakarható bélyeget évekre a tudásukra.

Az érvényben levő osztályozási szisztéma legnagyobb bűnének azt tartom, hogy a gyerekeket a közép és felsőfok 8-10 éve alatt tökéletesen megfosztja a reális önértékelés lehetőségétől. Nem szabadna engedni, hogy csak azért, mert valaki közepesre vagy jóra hegedül, közepes vagy jó embernek érezze magát. Ugyanez a jelesre is igaz. Számításba kell venni, hogy ki milyen tanárnál tanult és tanul, kinek milyen az otthoni háttér, a tényleges képességbeli különbségekről nem is beszélve.

Ha a tanár fáradt

Tanítani fantasztikus dolog, de kétségkívül sok energiát követel. Bár, ha az ember örömet leli benne, nemcsak tanít, hanem tanul is és vigyáz, hogy semmi ne váljon rutinná, ha minden gyermekhez megismételhetetlen kapcsolat fűzi, ha növendékei szeretik, akkor legalább annyi energiát gyűjthet, mint amennyit lead. Ezért inkább ne tanítson az, aki úgy érzi, hogy a tanítás fáraszt.

Viszont elismerendő tény, hogy a tanár is ember, akinek magánélete, másfajta elfoglaltságai is vannak. Így előfordul az, hogy az ember képtelennek érzi magát a tanításra. Mégis ott kell lennie.

Ilyenkor két eset lehetséges: A gyakoribb, hogy „evés közben megjön az étvágy” és elkapja az embert az adni akarás öröme. A másik az, hogy tényleg képtelen tanítani. Ez velem ritkán fordul elő, ha mégis, rögtön megmondom a gyerekeknek, hogy ne haragudjon, de elég használhatatlannak érzem magam, nézze el, ha ez a mai óra nem hagy túl mély nyomot benne. Többször előfordult, hogy a növendék kezdett faggatni: „Nem aludt jól a tanárnő?”, vagy ami a legjobban tetszett: „Kókadtnak tetszik kinézni a tanárnőnek”.

Egy biztos: mindent csinállok inkább, minthogy saját bajaimat növendékeimen verjem le. Nem lehetek velük ideges, vagy türelmetlen azért, mert nekem van bajom.

A humor szerepe a tanításban

A humorérzék vagy van, vagy nincs, de az az érzésem, sokkal több tanárnak van, mint ahányan élnek is vele. Hányszor tapasztaltam, hogy az órákról véres kezű Jumurdzsáknak ismert tanár, a magánéletben a humor művésze. Nagy oktalanság nem élni a humor „fegyverével”, ha az embernek megadatott.

Egész más hangulatú órákat lehet tartani, ha nem akarunk annyira komolynak lenni. Én nem tartom vissza magam óráimon és nagyon szeretem, ha növendékeim nevetnek rajtam. Igyekszem mindent a humoros oldaláról megközelíteni, egy hasonlatnak nem feltétlenül kell szókratészi gondolatokat tartalmaznia.

A szülők feladat és szerepe

A tanár jó esetben maga választja meg növendékeit. A növendék szülei viszont adva vannak. Ez az állapot néha áldásos, néha rémes. Tudni kell, hogy zenét tanulni „divat”, de, mint a divatnál is, általában jó tudni, mi áll jól az embernek. Ennek eldöntése szakember dolga.

A szülőkkel érdemes és szükséges jó kapcsolatot fenntartani, véleményegyezésünk kedvezően befolyásolhatja közös érdekünket, a gyerek előmenetelét.

Az első találkozástól kezdve határozottan biztosítom őket együttműködési szándékomról, kifejezetten érvényre juttatva azt, hogy azért az lesz, amit én akarok. Tudomásukra hozom, hogy a tanulás kettőnk dolga a gyerekekkel, beleértve a gyakorlást, majd én szólok, ha valami problémám van.

„Veszélyes” szülő típusok:

-akik maguk is szerettek volna elérni valamit, valamilyen művészeti ágban és nem sikerült, ezért az összes parlagon heverő ambíciót, ami beléjük szorult, igyekeznek a gyerekekbe gyömöszkölni, és az annak idején elmulasztott szorgalmat, kitartást, rendszerességet próbálják gyermekükre rákényszeríteni.

-akik el is értek valamit, valamilyen művészeti ágban. Ez a legnehezebb, hiszen ismerik a szakma összes nehézségeit, buktatóit. Tudják, mi minden kell ehhez a pályához, mindenhez értenek és ennek hangot is adnak otthon is és az órán is (no nem az enyémen, nálam csak egyszer szól bele az órába, legyen az „hát hiszen ezt otthon tudtad” vagy „figyelj már jobban” stb, az óra végén biztos udvariasan megmondom neki, hogy a gyerek arra a kis időre az „enyém” és úgy érzem, gyümölcsözőbb lenne az együttlétünk, ha nem lenne jelen.)

-akik alapvetően nincsenek „jóban” a gyerekekkel. Ezekkel a gyerekekkel rettentő nehéz bizalmas, jó viszonyt kialakítani, hiszen ha egy gyerek nem ismeri az őszinteség, melegség fogalmát, aki fél, akit esetleg vernek, aki otthon állandóan fekete bárány, az lassan és nehezen fogja nekem elhinni, hogy nálam tiszta lappal, új státuszba kerül. Ilyen esetben sok gondot kell a szülőre fordítani, mert az én munkámat rontják, ha otthon állandóan macera a gyakorlás és csak még egy elégedetlenségre okot adó tevékenység a hegedülés.

A jó szülő az, aki a tanárra bízta a tanítást és a gyerekekre a tanulást. Az ilyen szülő elkísérheti a gyereket az órára, ha kicsi a gyerek, benn is ülhet, ennek eldöntéséhez kell egy kis idő, amíg kipuhatom kettőjük viszonyát. Olyan esetben, ahol látni lehet a gyerek szülőjétől való félelmét (elég szomorú látvány) nem néz a szemembe, mielőtt válaszolna lopva a szülőre néz, a gyerek helyett a szülő válaszol (rendszeresen) rögtön kikötöm, hogy nem lehet bent.

És még egy: mint mindent, azt is a gyerekekkel beszélem meg, ha nem vagyok vele elégedett. Erről sem a szülővel konzultálok. De főleg nem fordulhat elő, hogy a gyereket a háta mögött kibeszéljem. Érdemben csak azzal a szülővel beszélek, akiről biztosan tudom, hogy nem ugrik otthon a gyerekének. Megjegyzem, hogy állandó, egyenrangú kapcsolat esetén, nincsenek titkok tanár és diák között, hiszen mindig tudni lehet, mit gondol a másik, így nem is szükséges, hogy nagy „lelkifröccsökre” kerüljön sor.

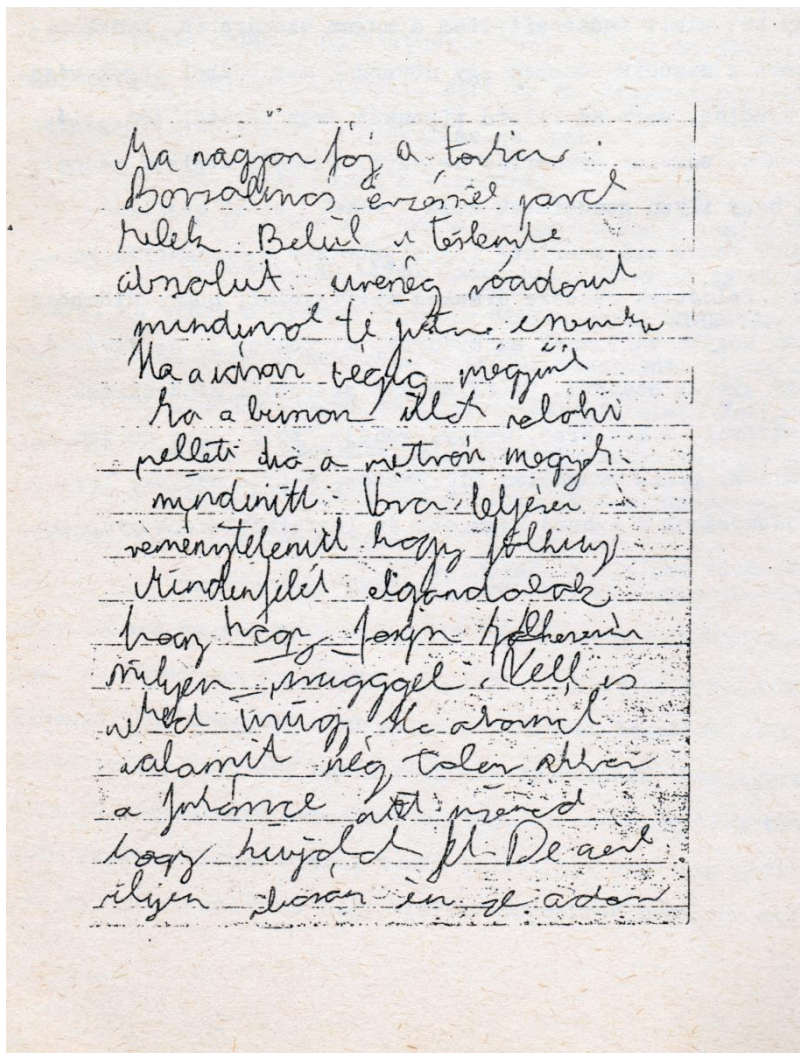
.....

Úgy érzem, mindezt leírva, zavarba kerülhetne az a növendékem, aki ezeket a gondolatokat elolvassa. „Úgy, szóval ez ilyen pontosan ki van dolgozva, előre megfontolt szándék mindaz, ami olyan kedves, spontán” stb.

Szeretném megnyugtatni őket, előbb tanítottam így és most, egy hét alatt tudatosítottam a magam számára is. Ennek bizonyítására a második részben a naplóimból fogok részleteket közölni, amit tizenkét éves koromtól írtam, elég rendszeresen, nagyon sokszor gyakorlás helyett. Ezekből meglepő módon kiderül, hogy ilyen gondolatok zöme sokkal előbb megfogalmazódhatnak (néha szó szerint) legfeljebb nem a témakörrel kapcsolatban

Felnőttek részére érdekes megfigyelni, hogy különböző életkorban hogyan változnak az arányok, mi fontos, és mi kevésbé fontos egy gyerek számára. De főleg azt szeretném mindenkinek eszébe juttatni, miket érez, mennyi gondja, baja lehet és van egy fiatalnak. Pedig nyugodtan állíthatom, hogy e naplók, levelek tulajdonosának a lehető legszebb és legfelhőtlenebb gyermekkor volt, amit szüleinek köszönhet.

Tizenkettedik évben:

„Jakab, SZERETLEK NAGYON

Febr.2

Tegnap, amikor zenekaron rám néztél én nem tudom, de úgy éreztem, hogy te is szenvedsz és hogy még szeretsz. Ma éjjel azt álmodtam, hogy egy nagy tornateremben volt az egész zenekar, még egy pár osztálytársam is, te megmondtad, hogy bocsássak meg, mert engem szeretsz, és én megbocsátottam, és haza már úgy mentünk, mint eddig...

Képzeld csak el, milyen szép volna az, ha én elmondanám percről percre, hogy mit csináltam egész nap és te is elmondanád, és megvárnál zenekar után, vagy találkozoznánk valahol, elmennénk moziba, operába, színházba, kirándulni, milyen szép volna, de ha ez nem lehet így, ha te már nem szeretsz, hát legyen úgy, hogy

én se szeresselek, mert így nagyon rossz egész nap rád gondolkodok, nincs egy nyugodt percem, legszívesebben lógnék mindig, annyira szeretlek...”

„Jakab!

Febr. 4.

Ma rosszabb, mint tegnap volt. Ma vasárnap van, így ma elég üres a napom. Felhívni nem foglak, ezt kiverem a fejből, hisz lehet, hogy az neked csak rossz. Így ma és mindennap gyakorolni fogok, mert akkor nem gondolkodok rád. Ebbe a füzetbe leírok mindent, de azért szeretnék elfelejteni, ha másként nem lehet megoldani. Szeretlek, nagyon, fájdalommal.”

„Jakab,

Febr. 9.

Itthon nem merem megmondani; hogy már rég elhagytak, mert félek attól, amit mondani szoktak ilyenkor a szülők. Persze tudom, hogy az én szüleim nem mondanának; mert ők nem maradiak, de én sajnós az vagyok és gyáva főleg...”

„Jakab!

Nem értem miért nem lehet a szemembe mondani: „Hát ide figyelj, megláttam egy másik, nálad szebb lányt, megismerkedtünk, hát ez van, ne haragudj, szerbusz, vagy meguntalak ne haragudj, szerbusz”.

Mind a két esetben 4 napig bögök, de aztán azt mondom, búsuljon a ló, csinálja össze magát Jakab. De így szó nélkül lelécelés, így fürja a bögyömet. És most nagyon rosszul vagyok, nem tudok semmire sem figyelni, pedig most kéne. Egyedül az jó ebben, hogy legalább rendszeresen gyakorlok, mert ha gyakorlok, akkor az leköt. A másik, hogy megtanítasz szenvedni meg csalódni, de alaposan. No, mindegy, a lényeg sajnós az, hogy Szeretlek, szeretlek, szeretlek+SZERETLEK.”

„Jakab!

Ma könnyebben elment a nap, itt volt a Kisanna és játszottunk.....”

Elhatároztam, hogy ha ez a füzet betelik, akkor meg foglak unni. Akkor többet nem gondolkodok rád, de remélem, ez még nagyon messzi van. Jakab, te nem tudod, milyen érzés ez. De már kezdek rájönni, hogy miért volt ez az egész.....”

„Jakab!

Mostanában nem gondolkodok annyit rád, és ha gondolkodok is, nem olyan fájoan. Ma felhívtalak, de rögtön le is raktam a kagylót. Ezt csak azért tettem, hogy esetleg visszahívj és én akkor azt mondhasam, hogy egy kicsit túl sokat képzelsz magadról, hogy azt hiszed, hogy én ennyire sem vagyok büszke. De te bizonyára mást szeretnél, ha felhívna, így biztos nem gondolkod, hogy én voltam, vagy azt gondolkod „megint ez a hülye szórakozik”. Szeretnék megszabadulni ettől az egésztől, szeretnék sírni, de nem tudok. Mert ha én egyszer böögök egy fiúért, akkor az tőlem már meg is halhat. Mert egy fiúért csak egyszer sírok, de akkor nagyon...”

„Kedves Jakab!

Ma a zenekaron néztél rám, de nem úgy igazán. Szünetben a Fábiánnal beszélgettél nagyon bensőségesen. De szünet után a „K” betűnél mindig néztél és akkor minden veszve volt. Jakab szeretlek, imádlak...”

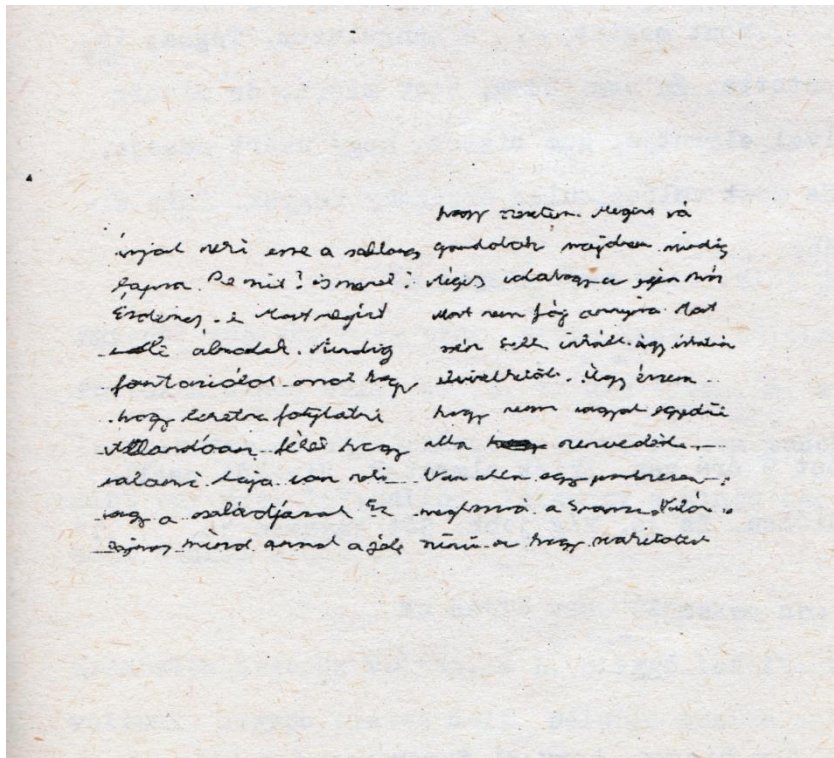
„Jakab!

Most már nem sokáig bírom. Annyira szenvedek, már nem is érzem magam....”

„Egyéként tegnap voltam egy koncerten és nagyon tetszett egy fiú. Márai Józsefnek hívják. Neki is majd kiesett a szeme. Így valahogy nem érzem olyan rosszul magam, mert így egy kicsit visszanyertem az önbizalmamat. Szia.”

„Jakab, azt hiszem, most fogok utoljára írni ebbe a füzetbe. Amikor a koncert volt, utána te azzal az új csajjal mentél haza, és én véletlenül sajnos egész végig mögöttetek mentem, ez egy borzalmas dolog volt. Az út végén elétek szaladtam, csak hogy lásd, hogy láttalak. Ez, rájöttem nagy marhaság volt, de most már mindegy. Most majdnem két hétig nem látlak, remélem megnyugszom. Sokat fogok moziba, koncertre járni, gyakorolni. Remélem, sikerül, és amikor újra látlak, már nem lesz ilyen rossz.

TIZENNEGYEDIK ÉVBEN:

„Most kilenc óra van, még az ágyban fekszem. Ma jön de. az Avarné, du. azt hiszem, megyek a Pannihoz. 10-kor hív Kinga. Egész éjjel a Lacival álmodtam ezért most nagyon rossz. Most egy kicsit rossz lett a hangulatom. Apám egy-két dolgot mondott, amiben úgy érzem, nincs igaza. Pavlov megjött. Nem megyek a Pannihoz. Megkaptam Kinga levelét...”

„..... Most megint... a hangulatom. Tegnap is, ma is Misi elrontotta. Én nem tudom, hogy miért, de mindig olyat mond, amivel elrontja. Nem biztos, hogy azért mondja, hogy bántson, de most valószínűleg érzékeny vagyok. Este elmegyünk Zsuzsához...”

„Most 9 óra van. Eriék elmentek. Vivaldi cselló szóló van a rádióban. Ez jó. Még jobb. Sőt egészen jó...”

„....Nem hiszem, hogy el fogok menni a koncertre. Kinga szinte megszűnt számomra, és most olyan üres az egész. Se Kinga, se senki. Sekecske az van. Semmi más. A fene egye meg megint lógok. Pedig nem szabadna. A fene egye meg az egész világot. Apámék is elég rosszul befolyásolnak. Anyám szinte letol azért, mert várom a Laci telefonját. Persze, hogy várom. Azt hittem megértene, de mégsem...”

„Azóta eltelt 2 nap, de nem írtam. A sulis elviselhető. A srácok helyesek. Az ofő irtó helyes, az angol tanárnő is. Az osztály közepes, majd teszünk róla, hogy jó legyen. Más, különös nincs. Ma voltam hegedű órán, elég jól lement....”

„....Most egy gyönyörű zenét hallgatok. Beethoven cisz-moll szonátájának első tételét. Most olyan rossz kedvem van...”

„.... Ma hegedű órám volt. Elég jól sikerült. Egyedül vagyok, elég szar. Nincs kedvem suliba menni. Unom. Pénteken nincs sulis, ez jó. Én nem tudom, mi a bajom. Most legszívesebben egy óriásit bögnék, de nem tudok. Olyan vagyok, mint egy üres luftballon. Valahogy a Kinga sem az enyém. Nekem most senkim sincs....

....Ma hétfő van. Pénteken nem történt semmi. Szombaton hegedűn voltam, a L. eléggé letolt. Vasárnap usziban voltunk, nagyon klassz volt. Délután moziban voltunk az Ugocsában. Jó volt. Este itthon voltunk...”

„....Most Schubert VIII. hallgatom, és mindenfélére gondolok. Annyira szeretnék zenekarba járni. Ez volt az első darab, amit játszottam. Szeretnék, nagyon szeretnék zenekarba járni. Mindennél jobban szeretnék. Megyek gyakorolni...”

„....Szombaton volt hegedű órám, ott kivettem a rezes a L. állati szemét volt....”

„.....Ma hegedűm volt, a L. még most is szemét volt. Majd megnyugszik...”

„.....Most le fogok feküdni. A baj csak az, hogy nem vagyok álmos. Nagyon jó lenne egy fiú. Persze a fene tudja. Nem biztos. Most elég elviselhető a dolog. Most egyetlen dolog izgat, a hegedülésem. Ettől félek....

....Tegnap hegedűn elég jól játszottam, azt hiszem a L. először életében meg volt elégedve velem. Ezért egész tűrhető kedvem volt....

...Ma szerda van. Kémia óra. Most írtam egy fa dogát, mert puskáztam. Ilyen hülyeséget. Pedig nem is puskáztam, mert minden vacaknak tudtam a képletét...”

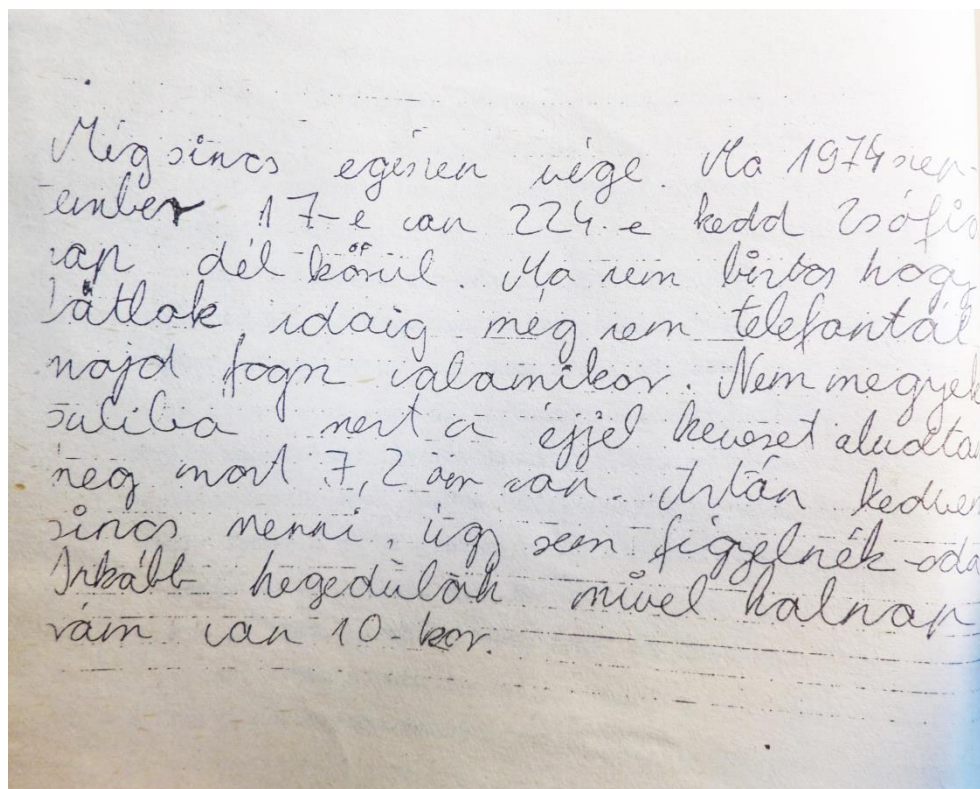
„.....Megcsináltam ma 40 szilveszteri belépőt, de a Misi kijelentette, hogy hülyeség. Lehet, hogy igaza van, de mindenesetre most elment a kedvem az egésztől. A gyakorlástól is elment a kedvem, mert olyan szar ez a Vivaldi. Azt kell hinnem, hogy „lelke” volt Vivaldinak, amikor ezt a ... művet írta. Vagy székrekedése. Mindenesetre nem tetszik. Más különös nem jut eszembe, már hogy ilyen okos...”

„.... Kénytelen vagyok megint írni. Misi teljesen megbolondult. Fel fogja hívni a L.-t, hogy nem megyek órára, mert nem gyakoroltam. A suliban megúsztam mindent. Épp most telefonál a L.-el. Misi esküszöm megőrült teljesen és ez botrány. Hogy ő így un, meg úgy un engem, de azért szeret. Azt se tudja mi bajom, nem is érdekli, de mindenféle hülyeséget mond, hogy én ilyen életunt vagyok, meg olyan életunt. Hát azt, ha már éppen arról van szó, én is unom, hogy ő mindent félremagyaráz. Mindent, amit én hülyéskedek, ő komolyan vesz. De ő nem veszi észre magát abban, hogy most maga ellen beszél. Azt mondja mindig, hogy az embert el kell fogadni olyannak, amilyen. Hát én ilyen vagyok, erről nem tehetek, ő miért nem fogad el ilyennek. Őneki is van egy-két hibája. Pölö, hogy rájön az 5 perc. Lefogadom, hogy holnap már ott fog bocsánatot kérni, ahol tud. Mindig ezt csinálja. Nem találta meg a L.-t telefonon. Most be kell mennem reggel

és meg kell mondanom, hogy nem készültem. Jó vicc. Azt mondja, hogy nekem is kell valamit vállalnom. Miért ő mit vállal? A Misi most olyan szülő, mint akármilyen más szülő: „addig, ameddig az én nevemet viseled, nem hozol rá szégyent!” Lehet, hogy Misinek az az elképzelése, hogy nekem csak az lehet probléma, amit ő, vagy az Eri csinál. Hát nem! Nekem lehet nagyon sok más bajom és van is, csak erről ő nem tud. Erről én nem tehetek. Most abbahagyom.”

„...Tegnap mégis voltam hegedűn és természetesen jól játszottam...”

A TIZENÖTÖDIK ÉVBEN

„...Felhívtam a Zsuzsát, beszélgettem vele és lehet, hogy holnap ide is jön és megyünk kottát venni. Utána hegedültem és minden gyakorlás nélkül hibátlanul eljátszottam a vizsgaanyagomat. Misi azt mondta, hogy most tudta meg igazán, hogy milyen tehetséges vagyok, és tényleg még soha nem hallott ilyen szépen, szabadon, felengedetten játszani. Nekem is úgy tűnt, hogy jól ment, minden a helyén volt...”

„...Holnaptól teljesen új életet kezdek, és most úgy érzem, lesz is erőm hozzá... Az új élethez hozzátartozik a rendszeres gyakorlás, amihez szintén nagy kedvet érzek...”

„...Délután elolvastam a nyári kötelező olvasmányt, vagyis Petőfitől az Apostolt. Hát nem egy vidám dolog. Rendesen bögttem rajtam, pedig verseken nem szoktam. Az utóbbi időkben minden hülyeségen meghatódom (az Apostol nem a hülyeségek közé tartozik). Az Apostolon felbuzdulva, hegedültem egészen az indulásig...”

„...Tíz múlt 2 perccel. Délután elmentem a L.-hez, de már 5-kor itthon voltam, mivel L. elfelejtette, hogy miattam csinált hétfőn is órákat, és kicsúszott az időből, úgyhogy egy órát kellett volna várnom, erre pedig semmi kedvem nem volt. Így abba maradtam vele, hogy holnap sulis előtt megyek órára. Itthon két új hegedű várt, ezek közül kell majd egyet választanom.”

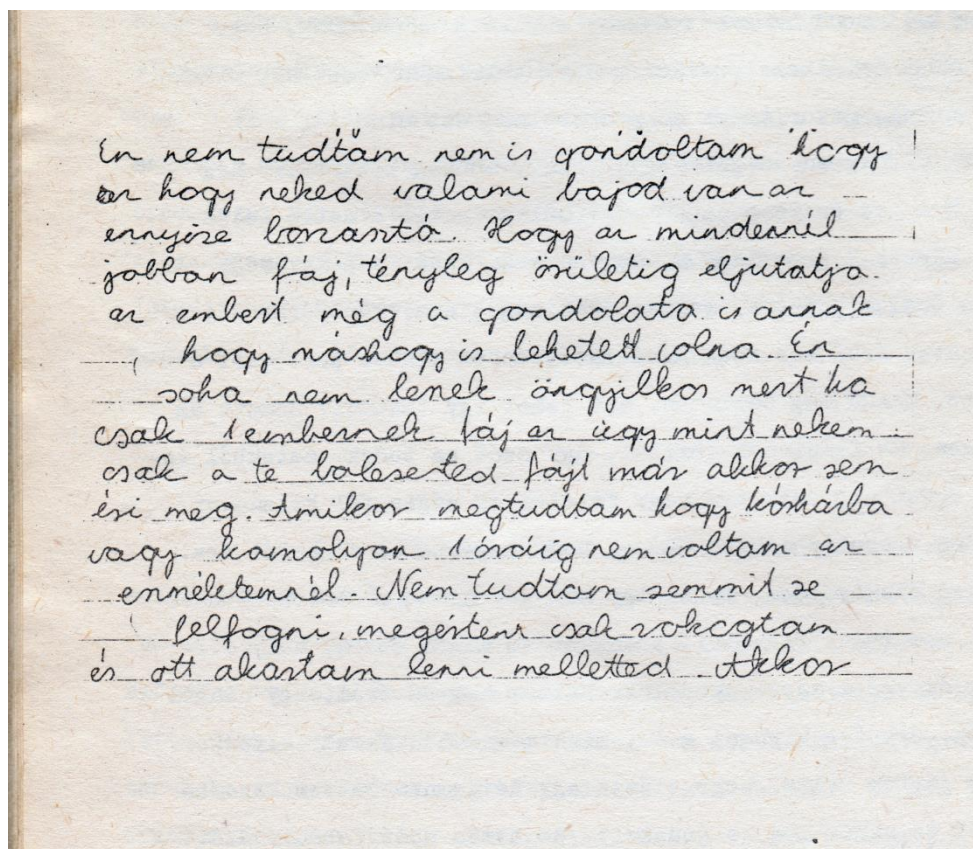
„....Délelőtt elmentem telefonálni neked, aztán még hegedültem is. Misi egykor elvitt órára, fél háromra értem a sulajba. Éppen orosz dogá volt, a késés miatt persze nem tudtam megírni, ezért eleve fát kaptam. Meg kell jegyezmem, hogy ha megírtam volna is, fát kaptam volna, mivel egy szót sem tudok a négyévnnyi anyagból. Azt mondta a Verő, aki egy picit megőrült, hogy a következő órára, vagyis holnapra ismételjük át az összes elképzelhető ragozást, amiből én egy ragot sem tudok. Hát túró rudi a fülébe, ha azt hiszi, hogy egész éjszaka ragozást fogok magolni. Második óra történelem volt, szintén a Verővel, jövő órán dogá, úgy látszik, ez a heppje. Utána matek volt, a Horvai elég rendes volt és kivételesen egész órán figyeltem. Majd a házi feladatomat, ha lesz egy kis idő, amikor feljössz, akkor megcsinálod. (Na jó, segítesz megcsinálni.)....”

„....Kb. két órával ezelőtt voltál itt és azt jósltad, hogy nem fogok gyakorolni, meg mosni, meg tanulni, magyarul elúszik a napom. Én nem venném a lelkemre azt, hogy te leszögezel valamit, és az nem válik valóra. Most is teljesen igazad lett, tényleg nem gyakorlok, tényleg nem mosok, és tényleg nem tanulok. A jó szándék megvolt, elkezdtem hegedülni, de (nem is tudom miért)nem tudok odafigyelni. Össze-vissza húzogattam a vonót, aztán leraktam és abbahagytam az egészet... Jelenleg nagyon hiányzol, és azt hiszem, még egy ideig fogsz is. Olyan

vacak ez az egész, nem tudok tőled semmit sem csinálni, és ami a legnagyobb bajom, nem is akarok...”

„...Most 12 felé járhat és még semmit se csináltam, kivéve ezt a levelet. Nem lesz ez így jó, muszáj lesz ezt megbeszélni és valamiben tényleg megállapodni. Én ismerem magamat, ha sokáig nem dolgozom, egy idő után kapok egy jó, négy napig tartó hisztit és akkor nincs kegyelem senkinek. Mindenkivel összebalhézok /szülők, tanárok, barátnők/ életunt leszek, meg még egy-két hasonló hülyeség. Össze kell ülnünk (egy asztalhoz) és végig kell mennünk a hét napon, meg kell beszélnünk, hogy mikor tudunk találkozni, mikor tudunk telefonon beszélni, mikor tudsz tanulni, mikor tudok én gyakorolni, ezt mind fel kell írni két példányban és jól megjegyezni, no meg betartani. Még csak 12 óra van és te pont hét óra múlva leszel a metró feljáratnál. Kerek 7 óra. Nagyon, nagyon sok. Egész nap így megy el. Szolfézs óra: még 5 óra, magyar óra: még 3 óra, Töri óra: még 2 óra, matek óra: már csak húsz perc, és ez a húsz perc tart a legtovább. Mondd meg őszintén, mit lehet így tanulni? Semmit se az égvilágon. Ha felhívnak töriből, egy szót se tudok; matekból tőzse. Az egész nap csak egy nagy félelem és mégis fél kilenckor azt mondom a szobámba csücsülve, hogy megérte az a másfél óra, amit veled elhülyültem. De ez így nem jó, hiába próbálok csinálni valamit, nem tudok figyelni, azon veszem magam észre, hogy firkálgatok, és egész másra gondolok. Holnap hegedű órám, egy hangot sem tudok, úgy fog kirúgni a L., mint még soha. Tavaly ilyenkor ugyanígy jártam az órákra, hogy előtte egy hétig nem vettem kezembe a hegedűt és akkor nem is érdekelt, de aztán most február előtt úgy jártam az órákra, hogy tudtam az anyagot, nem kellett félnem, hogy kirúg; és ha az ember megkóstolja a félelem nélküli hegedű órák ízét, akkor mindig azt kívánja...”

TIZENHATODIK ÉVBEN

„Édes!

...Furcsa volt viszont látni a konzit, meg a tanárokat, nem volt nagy öröm. Emlékeztetett arra, hogy egy hét múlva suli. Egy hét múlva, minden nap minimum három óra gyakorlás, szolfézs, összhang, minden. De azért nagyon várom, mert megint veled lehetek...”

„.....Mióta elmentél, nem értem rá szomorkodni, mert vagy hegedülök, vagy tanulok, de tényleg! És olyan fáradt vagyok, hogy tizenegykor legkésőbb beesem az ágyba. L.-el nagyon jó órám volt, nagyon tetszett neki a hegedülésem és magam is úgy érzem, hogy van valami reményem arra, hogy ne egy külvárosi zenekar utolsó pultjába nyekeregjek. Egyelőre nagyon meg vagyok elégedve magammal, mert mindent olyan precízen, lelkiismeretesen csinálok, hogy mindenki felfigyelt már rá az osztályban. Meg gyakorlok is...”

„....Megijedtem, mert valahogy mostanában ijedős vagyok, meg alapjában véve ideges és nagyon könnyen ingerelhető. Ha itthon csak elkezdenek vitatkozni valami apróságon, én kimegyek és elkezdek kiabálni, hogy hagyják abba. És mindenhol allergiás vagyok a legkisebb nézeteltérésre. Misiék tudják, hogy nem vagyok túl jó idegállapotban, nem is nagyon piszkálnak. Sőt megpróbálnak csendesen vitatkozni. De én mindenhol percek alatt kijövök a sodromból, veszekszem, üvöltözöm, pedig idáig akármilyen dühös voltam, nem beszéltem hangosan, csak azért se, hadd pukkadjanak a többiek. Az én nagy problémám a munkám és te vagy. Azért írtam előbb a munkát, mert az a nagyobb problémám, egyelőre, de csak azért, mert ott nem látok egész tisztán. Elkezdtem az évet úgy, hogy teljes erőbedobással tanultam, már az első napon, és gyakoroltam, és rendszer volt az életemben. Ilyen még nem volt. Rájöttem, hogy napi egy-másfél óra odafigyelt tanulással, jeles tanuló lehetnék, persze matekból, meg nyelvekből nem biztos, mert nem sok érzékem van egyikhez sem. Hegedű terén pedig tulajdonképpen nagy jövő elé nézhetek, ha..... No, hát itt kezdődik a ha...”

„Levél régi kedvesemhez:

Miért nem vagy itt?

Ki fog úgy szeretni téged, ahogy szerettelek?

Ki fog úgy szeretni engem, ahogy te szeretted?

Lehet, hogy ez már így marad örökre?

Minden lehet?

Mi minden?

Még mi minden?

Mikor lesz az, hogy nem fog fájni, ha látlak?

Mikor lesz az, hogy nem fog fájni, ha mással látlak?

Miért vannak reménytelen ügyek és emberek?

Miért pont a mi ügyünk reménytelen?

Miért nincs egy intézmény, ami megválaszolja a kérdéseimet?

Azért, mert magam is tudom a választ.

Azt hiszem, azért.

Sajnos.

(Pedig szeretlek.)

((és hiányzol...))

(((és ez még sokáig így lesz...)))

Kelt: Minek azt tudni?

Oly mindegy.

Egy hülye szerelmes csitri (16 éves)

((előtte az élet))

((((az élet gyönyörei)))

(((((Kétségtelen))))

„Fel feltörő hülye gondolatok, kizárólag saját használatra!

El kell döntenem, hogy hallgatok-e más véleményére, és ha igen, kiére, mennyire.”

„Olyan könnyen lehetnék boldog, s talán ezért megy egy kicsit nehezen.”

„Senkihez sem akarok hasonlítani, se külsőleg, se belsőleg, bár persze mindenből, akit szeretek és tisztetek, lopok valamit, amit esetleg majd felhasználhatok.”

„Továbbra sem akarom megtanulni a haragot és a bosszút, szeretnék továbbra is könnyen felejteni és leszokni a féltékenységről, ami csak nekem rossz.”

„Azt hiszem, nagyon tudok szeretni, erre szeretném megtanítani a kölykeimet is; mert ennél nem sok jobb dolog van a világon.”

„Ha nem tanultam volna meg gondolkozni, már rég kiirtódott volna belőlem minden, de az, hogy tudtam miről van szó, idáig mindig megvédett. Remélem, ezután is így lesz.”

„Szeretnék egy minta férjet, akinek én lennék a minta felesége, nekünk lennének a minta gyerekeink, szóval mi lennénk a minta család, szeretnék minta életet élni, de hát ez egy nehéz dolog.”

„Kezdek félni az élettől, ami nálam új vonás. Nem is félek, inkább nincs túl nagy kedvem hozzá. Remélem, ez is csak egy átmeneti állapot.”

„Ha nem lesz belőlem hegedűs, elmegyek utcát söpörni, mert az egy igen hasznos dolog.”

„A lányomnak nem fogom megtiltani, hogy szeressen, bár minél később kezdi el, annál több gondtalan éjszakája lesz. Aztán már vagy az örömtől, vagy a bánattól nem fog tudni aludni.”

„Ha egyszer is valamit mondom a fiam választottjára, féltékenységből, szakadjon rám a ház, és tulajdon fiam hagyjon el, teljesen jogosan, mert ilyen dolgokat felejteni TILOS!”

„Megpróbálom a srácaimat úgy nevelni, ahogy engem neveltek; mert bár „el vagyok kaptva” és nem szeretek mosogatni, azért sok minden könnyebb ilyen családban, mint máshol.”

„Még mindig nincs sok kedvem élni; mert minden rosszul áll, a hegedűtől a suliiig. Holnap megint órám lesz, és nem tudok semmit, megint kirúgás lesz. Nem értem, hogy tudott pár nap alatt így fejére állni a világ körülöttem. Elég kevés jó dolog történt a napokban. Majd csak lesz valahogy. Vagy nem. Meglátjuk. Fő, hogy élünk.”

„Elment.”

„Nem tudok sírni. Fel sem tudom fogni, hogy hogy ment el; csak azt tudom, hogy nem lehet elviselni azt, hogy most nincs nekem.”

„Mi LESZ velem.”

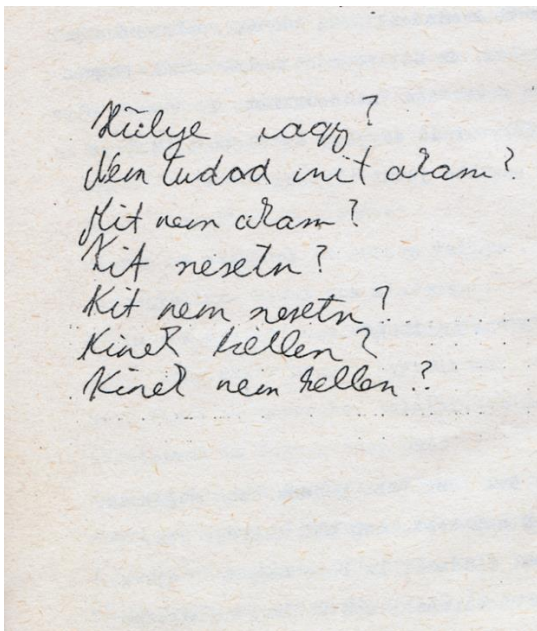
„Olyan vihar van a lelkemben, hogy azt elmondani nem lehet. Egyetlen örömöm, hogy örül a dolognak és talán boldogabb lesz, mint amilyen most.

Mi lesz, ha nem lesz kit szeretnem? Csak egyszer lennék túl mindenem. Mikor leszek megint fiatal és boldog?”

„Olyan nyugodtnak érzem magam, annyira hiszek abban, hogy ennek így kellett lennie.”

„Persze majd biztos ki fog törni a hiszti egy pár óra múlva, vagy pár nap múlva. Jaj, csak most legyek erős.”

A TIZENHETEDIK ÉVBEN

„Megtanulok hegedülni! Mindenkinél jobban!”

„Mostanában úgy szeretnék egy gyereket. Szerintem nincs annál jobb, mint gyereket szülni. És annál sincs jobb, mint ha valakinek olyan srácai vannak, mint Misiéknek (nem is vagyok beképzelt). Jó lehet látni, hogy az ember fia, lánya szép, okos, tehetséges. Jézus, de osztályon felüli srácaim lesznek. Szépek, sőt szebbek mindenkinél, okosak, sőt okosabbak mindenkinél és tehetségesek, de hát az már természetes. Nagyon fognak tudni szeretni, és sokat adni mindenkinek. És vannak olyanok, akik azt mondják, hogy nincs értelme az életnek. Ja, az én srácaimnak soha nem fog eszükbe jutni ilyesmi.”

„MOSLÉK!!! /DUPLA ADAG!!!/

„Megváltozom. Nem lesz több panasz csak magamnak. Nincs szükségem senkire. Munka lesz, meg ami mellé jön. Hegedülni és tanulni fogok. Mindenki le lesz magasról ejtve. Szeretnék egyedül lenni a cuccaimmel. Mostanában túlságosan figyelem embertársaimat. Furcsa emberek vannak. Furcsák, de azt is mondhatnám, idéetlenek. Mindig azt képzelem, hogy csak nem ismerem őket és szidom magam, hogy első látásra ítélek, de tudom, hogy tényleg olyanok, mint amilyennek mutatják magukat.

Miért ilyen nehéz élni? Jól élni?”

„/Magamnak/

Miért van felnőtt komoly embereknek szüksége valami természetfölöttire?

Miért nem tudnak magukban hinni?

Miért alakult ez így ki?

Én biztos, úgy fogom a kölykeimet nevelni, hogy csak magában higgyen, csak saját maga tudja a bűnei alól feloldozni magát, hogy magához legyen őszinte, hogy ne legyen senkire szüksége, és független szabad ember lehessen /mint én/.

Mert ettől szabad az ember, hogy csak magának kell elszámolnia.

Ha tudnák az emberek, hogy ez mennyi erőt ad. Mindent ad.

Az én kölykőm nem fog senkitől sem félni.

Senkitől és semmitől.

Miért alakultam én ilyenre?

Hiszen, ha magamnak bemerném vallani, hogy milyen vagyok, akkor elszégyellném magam sok mindenért.

Nekem sok mindent nem szabadna túrnöm, amit túrok.

Igaz, hogy akkor nagyon egyedül maradnék.

Hogy fogok én embereket találni, akiket nem csak figyelek, hanem barátaimmá is fogadhatnám őket?

Ki lesz az, aki megérti, milyen vagyok?

Annyi mindenre rájöttem és mégsem tudom hasznosítani.

A típus emberekkel, típusosan kell bánni.

Hiába tudok én extra dolgokat. Az luxus...”

„Miért fásul el az ember?”

„...Egyszer talán lesz belőlem egy hegedűs, néha legalábbis úgy érzem. Nem volna rossz.

Kezdek félni a felvételikről. Meg ráadásul ez a pimasz érettségi.”

„Hülye vagy?”

Nem tudod, mit akarsz?

Mit nem akarsz?

Kit szeretsz?

Kit nem szeretsz?

Kinek kellesz?

Kinek nem kellesz?”

„Miért hülyülnek meg az emberek szülei?

Miért maradok teljesen magamra?

Miért teszik egymást tönkre a szüleim?

Miért azonosít engem Misi az Erivel?

Miért csúszik ki, az egyetlen biztos talaj a lábam alól?

MIÉRT?

Hiszen én ártatlan vagyok!

Soha nem fogom az élettársam bűnét a gyerekemen megbosszulni.

Haza se jövök és már az a szöveg, hogy olyan vagy, mint az anyád!”

„Furcsa érzés, hogy semmi sem fáj, hogy olyan erős vagyok, hogy az sem fáj, hogy megcsaltak, ha nem vesznek fel. Semmit se érzek. Mint egy leprás. Istenem, de jó érzés. És mennyit fogok tőle szenvedni. Mert nem tudok sírni. Mindent tudok és elfogadok. Állati. De egyedül leszek ezen a világon. Egyedül és meg nem értve. De nem baj. Nagy ember leszek. Nagyon klassz hegedűs. Ez biztos.”

„Miért fásul el az ember?

Fáj a derekam.

Görcsöl a szívem.

Nem tudom magam hova rakni.

Éhes vagyok.

Fáradt vagyok.

Türelmetlen vagyok.

Szerelmes vagyok.

Hülye vagyok.

Egyedül csak féltékeny nem vagyok.

Normális ez?

Vagy Adynak van igaza.

Ekkora a fejem.

Miért van pont most rügy az orromon?

Se eddig, se ezután,

Most!

Vinné el az ördög”

„Itthon vagyok. Jó itthon. Nekem is olyan otthonom lesz, ahová jó hazamenni.”

„De rohadt dolog a szerelem.

Kiszámíthatatlan.

Szar.

Kín.

Fájdalom.

Elmúlás.

Gyötrődés.

Féltékenység.

Hűtlenség.

Csalás.

Ámítás.

Szenvedés.”

„Szeretlek, szeretlek, szeretlek.

Kit?

Meddig?

Hogyan?

Mikor?

Hol?”

„Mi LESZ?

Ki tudja?

Mert én nem.

El innen. Bárhová. EGYEDÜL a hegedűvel.

Mit csináljak?

Ki mondja meg?

Mi lesz belőlem?

Minden tönkre megy?

Vagy minden helyre jön?

Nem szeret senki.

Mindenki szeret.

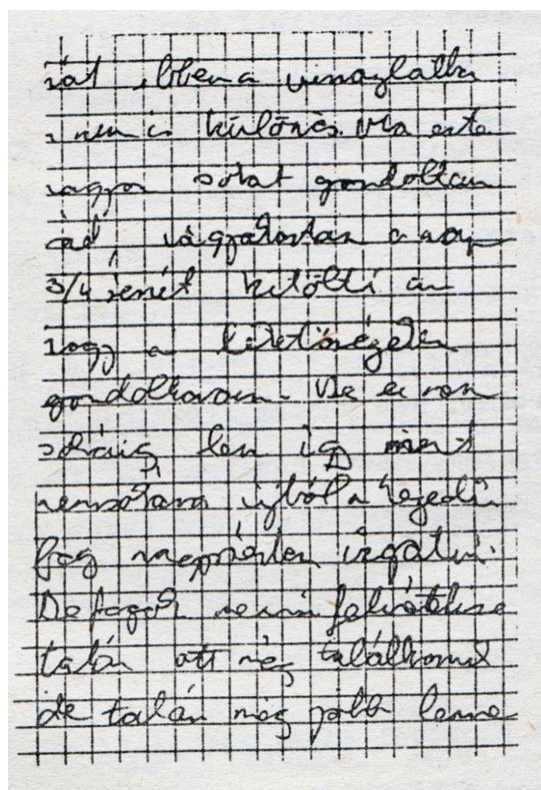
Egy és ugyanaz.”

„Megyek hegedülni, hátha az segít. HELP! Kérlek!”

„...Nekem egyedül a hegedű marad és a zene. Túl kell jutni ezen az egészen. Csak ha hegedülök, nem fáj semmi. Sokat bögök tehetetlenségemben. Bögök és nincs vigasz. Előveszem a hegedűt, a kezem csúszkál, a hangok hamisak, a könny csorog az arcomon és végig a hegedűn. És játszom, és 2-3 perc után nincs több könny, a hegedű sír helyettem. Rondán, panaszosan, szenvedve azt a szegény Mozart koncertet...”

„Apámhoz: Ugye soha nem hagysz el. Ígérd meg nekem. Nem hagysz egyedül ezen a rohadt világon. Te vagy az egyetlen biztos pont az életemben. És senki soha nem lehet ennyire biztos nekem. Úgy féltelek. Mindenkit utálok, aki idegesít téged. A zongorát is, a koncerteket is. Mindig a szemem előtt vagy, ahogy ülsz a zongoránál és verekszel minden hangért. És mikor a szemedbe nézek, ugyanezt a nem megadást látom. Fáradságot és egy örök harcot. Tudom, hogy csak a zene tiporhat el. Ugye hülye vagyok? Ez csak átmeneti. Egyedül vagyok és szomorú. Te biztos megértenéd.”

A TIZENNYOLCADIK ÉVBEN

„Rég írtam. Nem mintha nem volna mit írni. Mert az élet zajlik. Ma temettük el az unokatestvéreimet. Furcsák az emberek. Mindenki képmutató. Mintha

színházban lennének. De azért szar érzés, hogy abból a klassz emberből egy krigli por maradt. Ráadásul az emberben tovább él és fájdalmat okoz neki. Piszkálja, emlékezteti az életre. Én vajon meddig élek? Mostanában gondolkozom erről.

Az ember meghal és megszűnik utána minden. És hány embernek okoznék kiverhetetlen sebet? De meg is lehet fordítani. Hány ember okozna /és fog okozni/ kiverhetetlen sebet? Ma is csak akkor gyöngültem el, mikor eszembe jutott, hogy el kell temetnem anyámat, apámat, szeretteimet. Mert szembe kell nézni ezzel. Hiszen a fordítottja még szörnyűbb. Belerokkannának. Ebbe meg én fogok. Elképzelhetetlen, felfoghatatlan. Milyen lehet az ember gyerekét elveszíteni? Azt hiszem, az valami istentelen dolog. Elviselhetetlen és mégis csak elviselhető. Mert utána halni, senkinek nem kifizetődő. Nem szabad ezen gondolkozni. Élni kell, jól kell élni. Hegedülök. Furcsa érzés. De nem rossz. Ma temetés után, nem tudtam, csak félórát gyakorolni. Nem tudtam figyelni. Ez is, az is eszembe jutott. Most írogatok, aztán remélem, már fog menni...”

„Hát nem megy! Hamis, gondatlan, szeretetlen. Nem tudok koncentrálni...”

„A minap láttam egy gyereket mankóval járt, két mankóval, ügyesen, vidáman, én mégis majdnem elbőgtem magam a buszon. Abban reménykedek, hogy csak ideiglenesen jár mankóval pl. eltört a lába, vagy operálták. Egyetlen vágyam az életben, ami nagyon jó lenne, ha teljesülne, egészséges legyen a gyerekem, lehet csúnya, hülye, kövér, csak egészséges legyen. Mert ha ez nincs meg, mit ér az élet többi szépsége?”

„Szeretném, ha a párom ugyanúgy szeretne gyereket, mint én. Másképp biztosan féltékeny lenne rá.”

„A trafikos néni megkérdezte, hogy hol hagytam a hangszeret. Olyan jól esett. Milyen picli figyelmesség és milyen jólesik. Olyan boldog lettem tőle.”

„L.-el bajok vannak.

Balhéztunk.

De őneki is fájt.

Láttam a szemén.

„Kerék azt mondta, hogy egy hajszál választ el attól, hogy tökéletes legyen a II. variáció.”

„....Mindjárt nekiállok gyakorolni, bár L. biztos kívág. Bachot viszek neki. Hát most jó volna valamilyen isteni beavatkozás, hogy ne rúgjanak ki páros lábbal....

„.....Óra megúszva, valamivel szebb az élet, nem voltak nagy botrányok....”

„...Semmi sem történt, valamennyit gyakoroltam, fél egyre megyek órára, utána beviszem a hangszert a Lakatoshoz, mert sípol az É-húr. Délután zongorás kísértet, utána koncert. holnap játszom, nincs kedvem az egészhez. Fáj az ujjam. Itthon semmi sincs, nem tudom, mihez kezdjek, vettem egy könyvet, tán olvasok, hegni fogok, József Attila verseket olvasok. Le van sajnálva az érettségi csak a Bachot, Bartókot, Lalót akarom játszani.”

„...Tizenhét nap múlva felvételi. Ezzel alszom, ezzel ébredek...”

„Elképzelhetetlenül boldog volnék, ha felvennének.”

„....Mindjárt megyek a D.-hez. Brrrrr. Reggel az összhangon minden ment, utána gyakoroltam. Nagyon jó volna jól játszani. Ha ezen túl leszek, könnyebb lesz, kíváncsi vagyok, mit fog szólni. Meg arra is, egyáltalán milyen lesz, óraserű, vagy inkább csak hallgatni fog. Félek egy kicsit...”

„...Jól sikerült, nagyon élveztem, vagy másfél órát hegedültünk, sok mindent mondott, szóval tanulságos volt. Most ha csak egy estére is, de jobban érzem magam...”

„...Semmi sincs, ami öröm lenne, csak a tanulás, felvételi, szóval már nagyon unom. Mosnom kell, takarítani kell, mindent kell, semmit se lehet, vagy jó csinálni. Fáradt vagyok és unott, ami a legrosszabb... Nagyon be vagyok rezelve, jó lenne túl lenni rajta, este meg kell tanulni harminc népdalt. Basszus kulcs...”

„...Nyűgös vagyok és félek a leégéstől... Fél tíz, mindjárt indulok felvételizni, érdekes lesz... Meg volt, jól, rosszul, nekem megnyugtató volt; mert észnél voltam. L. szerint hamis volt, hát van benne valami...”

„...Ma nem írtam semmit reggel, órám volt, utolsó nagy balhé /nem a legjobbkor/...

...Ha nem vesznek fel, akkor is megy minden tovább, ha meg felvesznek, pláne...

...Nem is vagyok beszarva, valami majd csak lesz. Végül is tudok úgy hegedülni, hogy nyugodt szívvel bekerüljek. Az kínos, hogy L. úrral így váltunk el...”

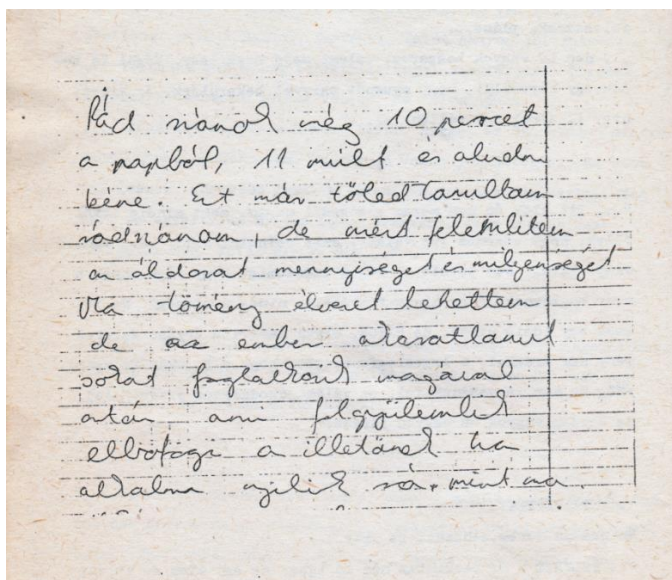
„...Itt ülök és nem merem elengedni magam, mert mindig attól félek, hogy eszembe jut valami, amit csinálni kell, vagy tanulni, vagy akármi. Nem jutott el még a tudatomig, hogy végre ennek a szar hajtásnak, hogy nincs felvételi, nincs érettségi. Az eredmény nem érdekel, a legeslegfontosabb, hogy a D. akar felvenni. /Még ha nem is vesznek fel, ez valami csodálatos érzés./ Jaj, de boldog vagyok és nagyon fáradt.”

„....FELVETTEK!”

„Én nem is merem elhinni. De igaz.”

„FELVETT a D! Szerintem nem is igaz, ez egy álom és holnap felébredek majd, aztán kész. Iszonyú boldog vagyok, mert nincs semmi és mégis dolgozom, és mert minden sikerült, úgy, ahogy elképzeltem, először életemben.”

TIZENKILENCEDIK ÉVBEN

„...Dolgozom is, elhatároztam, hogy ötösre fogok vizsgázni januárban, ami nem is olyan egyszerű dolog, de ha a tanári kar négyest ad, az se baj, mert az elhatározás fontos. November végéig mindent megtanulok, decemberben eljátszom egy csomó embernek, aztán kész. Te, azért felmérhetetlenül jó érzés, hogy a tanárom hegedül ebben a bűdös kis országban a legjobban, hisz így, ha ő meg van elégedve a munkámmal, akkor mi más lehet még érdekes...”

„...Hát úgy döntöttem, szembenézek magammal. Itt az ideje, mert nagyon elkanászodtam és elég nagyméretű zűrzavar van a fejemben. Míszem van az élettől, lényegében mindentől és mindenkitől... Neki kéne állni dolgozni. Nem mintha nem dolgoznék, de azt hiszem a százszorosára is képes lehetnék, ha lehetnék. Úgy érzem, kezdem a hangszert magamévá tenni. Fájt, hogy összetűztem Máriával, de érzem elkerülhetetlen, mert nem tudok magamon erőszakot venni, és ami nekem hazug és buta, az neki és bárkinek lehet maga a szentírás. Nem értem, miért nem lehet egy darabot több felfogásban játszani, de persze megvan az a lehetőség, hogy tévedek a felfogást illetően. Nem értem miért ne mehetnék egy rossz polonézzal a D. elé? Miért gondolná azt, hogy egy zsenit vett föl és nem egy kezdő hegedűst. Mindegy, gyakorolni kell. Idegesít a sok restancia, tanulni kéne, brácsán túl kéne esni. Meg kéne tartani az 5-ös átlagot, mert miért ne.”

„...Mi lesz velem, ha nagy leszek, vajon hogy és mennyire fogok saját dugámba dőlni. Meg fogom-e találni mindazt, amit keresek, és ha igen, mikor. Mire fogja jutni a tehetségemből. Szeretnék tanítani egyszer.”

„Szerbusz kedves Kinga!

Na találd ki, ki vagyok én, na ugye, hogy mindenkire gondoltál, csak rám nem, pedig tudom mennyire szeretsz levelet kapni. Most zenetöri óra van, egy Haydn vonósSSSS-t hallgatunk. Olyan a felvétel, mintha szabadtéren készült volna, csak a szúnyogok hiányoznak. Holnap Mikulás buli van a koleszban, majd felhívlak, hátha elgyűszöl. Egyébként semmi zújs, holnap otthon leszek, most éhes vagyok, és végtelenül unom ezt az órát, ezért is írok neked többek közt. Még 5 perc, haj, haj, haj. Meg vagyok fázva. Vettem neked ajándékot, amit majd a Jézuska fog neked tojni a fa alá. Hasznos egy meglepi. Na hazazsgyalok. Bakfity!.....”

„....HUHHHHH!

Hát le van vizsgázva, jól. A fene egye meg a Kist, amiért miatta nem leszek kitűnő. De nem érdekes...”

„...Tény, hogy szerencsés környezetbe születtem, talán többet vagy máshogy bírok, mint mások, nekem van egy-két biztos kapaszkodóm az életben, apámék, más szinten ismerősök, egyébiránt egy iskola, ami előttem van, maga a hegedű, illetve egy hegedű vizsga és ezek akkor is vannak, ha a világ összeomlik minden más tekintetben. És ezek a dolgok, kapaszkodók, mindig is megvoltak. Ezért minden más nekem „csak” plusz, amitől szebb az élet, amitől kiegyensúlyozottabb vagyok, amitől több, vagy kevesebb lehetek, de amitől semmiképpen sem függ az, hogy alapjában véve milyen vagyok. Nem tudok elképzelni olyan szerelmet, vagy bármit, ami akkora fájdalommal járna, amit ne tudnék kiheverni, amitől ne tudnám folytatni az életem, amitől megváltozna az életfelfogásom, a politikai meggyőződéselem, az emberekbe vetett hitem. És ez kevés embernek adatott meg, tizenkilenc éves korában.

Másnak esetleg egy partner újabb kapaszkodó, amit ha elveszít, csak a talaj csúszik ki a lába alól még jobban, mert ha végre valakit meglel, örül, hogy magáénak tudhatja. A másik felemelésében vagy letiprásában nagyobbak, erősebbnek, okosabbnak láthatja magát (kinek ízlése és szüksége szerint). Kimondva vagy kimondatlanul a szerelmet valamire és nem valamiért használja. Az ilyen embernek természetesen százszor több a veszteni valója, mert jóformán azt az elvet vallja, hogy: „az a tied, amit megeszel”, amit birtokolsz, akinek a gondolatait ismered, irányítod. Hány fiatalnak adatik meg, hogy ennél többet tudhasson magáénak. Aki esetleg tudja, hogy mihez kezd rövid életével, mi az a szakma, pálya, hivatás, amit szeretne csinálni és amihez képessége is van, az valószínű az otthonában nem bízik és ez nem ok-okozati összefüggés, csak egyszerű statisztika, hiszen hány gyereket ismersz, aki feltétel nélkül bízhat szüleiben és számíthat rájuk, mert én nem sokat. Minthogy kevés embert ismerek, aki határozottan tud felelni arra a kérdésre, hogyan képzei el az életét, a magánéletét, nem beszélve az általam sokat emlegetett meggyőződés kérdéséről, amint te röhögsz és nem is gondolod, milyen furcsa tulajdonságokat szül ennek hiánya, vagy felemássága adott esetben. Idáig nagyon kevés ember tudta elviselni az én ilyenfajta kialakultságomat, azt, hogy nálam másnap mindenképpen folytatódik az élet, hogy nem vagyok igazán alany a hisztire, ráadásul, hogy

mégis, mindent befogadó, fogékony lélek vagyok, akinek talán látszólag felesleges dolgokra is van ideje. Én abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy még sose fogtam senkire és semmire azt, hogy elhanyagoltam valamit, nem volt rá szükség. Nagyjából tisztában vagyok a képességeimmel és a tehetséggemmel, hogy mire fogom vinni, az egy bizonyos határig rajtam múlik...”

„...Kedves Gábor!

Tegnap hazavergődtem, mert tele volt a fejem és úgysem tudtam volna a krimire figyelni. Itthon aztán ettem, ittam és lerogytam a tivi elé. Éppen a veszprémi tévépikula díjkiosztása volt, ahol is Kállai Feri bá, népszerű színművészünk mondott valamit, ami szeget ütött a fejembe. Valami Szókratész idézet volt, ha jól emlékszem úgy szólt, hogy ha az igazság megüszkösödik, dogma lesz belőle, és mint ilyen, kártékony. Persze szebben volt megfogalmazva, de a lényeg ez. Hát lelkem, teljesen megvilágosodott előttem minden, hirtelen megértettem, miért kócaszt le minden alkalommal a veled való beszélgetés, és miért tudom másnap megrázni magam és továbbmenni, ahelyett, hogy teljesen összetörve, meghajtanám a fejem Az Igazság előtt. Ez csak azért lehet, mert a te igazságod igenis dogmaszerű igazság, megfellebbezhetetlen, fekete-fehér, olyan, mint egy két számmal kisebb koporsó, amiből kilóg az ember fél lába és két füle. Nem ismersz kivételt, nem hagyod meg azt a lehetőséget, hogy az ember azt hihesse, hogy újíthat, hogy más, mint a többi, pedig ez minden ember privilégiuma, mert másképp miért volna érdemes élni, hiszen mindent lehetne tudni előre. Igenis meg kell hagyni legalább azt a kis örömet, hogy az ember áltassa magát pár évig, mert ha nem tud bizonyítani, úgy is be kell, hogy lássa Az Igazságot, és akkor még mindig ráér változtatni magán és életén.

A te igazságod veszélyes, éppen azért, mert igazság a maga módján, tulajdonképpen hihető, elfogadható, logikus és törvényszerű, csak azok az alapigazságok maradnak ki belőle, hogy a kivétel erősíti a szabályt, meg hogy minden ember egyforma, az egyik ilyen, a másik olyan stb. Pedig ezt sose szabadna elfelejteni. Épp tegnap olvastam nálad egy versikét a svéd gyermekversek között, nem tudom pontosan idézni, a lényege az, hogyha egy gyereknek azt mondják: „meg ne próbáld!”, ha nem próbálja meg, gyávának érzi magát. Nem szeretnék beállni a sorba, csak azért, mert a nagy többség ott áll, és mert végső soron kényelmesebb és egyszerűbb, hisz ott a példa, csak követni kell. De nem is tárgyi dolgokban szeretnék vitatkozni, hanem a módszeren, amit

használsz, és ami nem jó, sőt. Te kimondasz valamit, és ha ellenvetés van, a legtöbb, amit mondani szoktál az az, hogy: egészségedre! Meg sem próbálsz elfogadni, amit a másik kotyog, hozzákombinálni, hogy az a másik nem te vagy, hanem egy külön ember, külön világgal, más körülményekkel, igazságokkal. Pedig a te intelligenciádhoz ez is hozzá kéne tartozzon. Nagyon kemény dolgokat tudsz mondani, olyanokat, amiket még ha igaznak is tűnnek, se szabad senki fejéhez vágni, mondjuk a jövőt illetően, mert nem mindenki olyan kemény, ha jobb tetszik, fafejű, mint én, és még képes elhinni neked.

Márpedig könnyebb eseteknél nem nagy művészet igazat jósolni. Nem hiszem, hogy jót tesz valakinek, ha tudja, hogy zátonyra fog futni az élete. Sajnos olyan ember vagy akire érdemes odafigyelni, aki tiszta fejű, értelmes, logikus elme, tapasztalatokkal. A „nem” 99 %-ban kiváltja a „de igent” vagy az „azért is”-t. A „nem biztos” pedig elgondolkoztat, mert lehetőségeket rejt magában. Te általában nemeket osztogatsz /nekem/. A zárójeles megjegyzés nem a szokásos paranoia, csak abban való bizodalom, hogy ellenfeleidhez mérten osztogatod csapásaidat. Szerintem rossz módszerrel dolgozol. Egy szemléltető példa. Tegnap esti utolsó mondatod: „Ne szívd mellre.” Látod, csak az illemtudás tartott vissza, hogy visszamenjek és gyerekes indulattal azt ne mondjam: tudod, ki a franc fogja mellre szívni az ökörségeidet? Tudod mennyivel hasznosabb ilyenkor azt mondani, hogy: „gondolkozz el rajta kicsit.” Erre mit mond az ember? Semmit, hiszen abba még senki sem halt bele, hogy egy picit elmélázott valamin. Egy ilyen mondattal elveszed azt a lehetőséget, hogy elgondolkozzam, a jót, a rosszat különválasszam, a tanulságot leszűrjem stb., hiszen ezzel azt mondod ki, hogy csak neked lehet igazad és csak mellre szívhatom, hisz az igazság fáj, legtöbbször. Ilyen mondat, egy délután alatt 200 hangzik el. Senki sem szereti, ha azt mondják rá, hogy unintelligens, az egész világot rosszul látja, lehet az ilyesmit szebben is megfogalmazni; mert az ilyen direkt dolgokat csak visszautasítani lehet. Persze tudom, te a két nagy pofon híve vagy.

Tudod, hogy mindig szívesen fogadtam tanításaidat, elfogadtam, ha elfogadhattam kifogásaidat, de meg kell jegyeznem; hogy tanítani, jól, csak úgy lehet, ha a hibák kiküszöbölése mellett, figyelmet, időt és energiát fordítunk a jó dolgok észrevezésére is. Minderről csak azért firkálok, mert hiszem, hogy sokkal okosabban és hasznosabban tudnád felhasználni értékeidet. Nem ártana, pár jól bevált közhelyet bevenned a szótáradba, mint pl.: „szerintem” vagy „nekem az a véleményem” stb. Szerintem hatásosabb lenne. Igencsak le tudod taglózni az embert, engem egy órára, mást esetleg többre és ez azért van, mert rövid idő alatt

sok mindent elveszel, és nem adsz helyette mást. Vagy sokkal kevesebbet, mint amennyit elvettél. Miért célod, hogy az ember kicsinek és hülyének érezze magát melletted, pláne, ha tényleg az? Tessék egy kicsit a jóra is odapislantani.

Mindezek után, légy oly nemes lelkű, és bocsáss meg egy vakbélgyulladásos, lázas takonypóc utolsó hörgéseiért. Bízunk a csodákban, előfordult már, hogy valakiben benne felejtettek egy-két szikét, meg a cérnaspulnit.

Éljen az orvosi műhiba!

És mivel erre meg van a lehetőség, a levélben foglaltakra megelőlegezem válaszodat.

Egészségemre!

Kösz!

Pá!”